

RETAKARI ROJANKINATZINIRI PABLO CORINTO-JATZI

Wethataantsi

1 ¹Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankina-rentsi. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki Tajorentsi kowakaa-kinawori, ikaema-shiretakina. Ari notsipatakari Sóstenes nojankinatzi-miro. Riitaki nokimita-kaanteeri noyemijantzinkarite ²Eeroka nojankina-yitzini pikaatzi pipiyowentaari Tajorentsi janta Corinto-ki, pikaatzi rashiteemi Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Riitaki kaema-shire-yiteemi roete-shiretan-teemiri. Pikimitakiri itsipa-jatzi nampiyitawori jempe-rika-paeni, awentaariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema rijatzi Pinkathari-wenteeri rirori.^a ³Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi. Ari ikimitzi-takimi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ramana-kaetari Pablo itajonka-wentante

⁴Namana-piintziri naaka Tajorentsi, tema antawo ineshironka-yiteemi, itsipa-shireta-kahaemiri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁵Riitaki kantakaawori piyotako-perotan-taariri, ari okanta pikenkithata-kotan-taariri. ⁶Rootaki poejokirotan-tawori okaatzi netakari nokenkithata-kotzimiri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁷Pikanta poyaawentari ipiye Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi kowityee-moteemini itajonka-wenta-shiretzimi pantawaetan-tyaanariri. ⁸Riitaki kantakae-yaawoni pikyaaryoo-wentan-tyaariri roojatzi ipiyantee-yaari, eero otzimawaetzi oeta riyakowenta-paemiri. ⁹Kijokiro royimi Tajorentsi, riitaki kaema-shireteemiri paapatziyan-taariri Itomi, irika Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

---

^a 1.2 awentaariri = waerontsi

¿Ishékita-tziima paerani Jeepatzii-totaa-rewo?

¹⁰Noyemijantzinkarite-paeni, eenitatsi otsipa nokoyiri noshintsi-temiri, tema naaka rotyaantaa-rewote Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Nokowa-kotzimi paapatziya-wakae-yiteeyaa, okimiwitawo apaani okantyaami pikenkishiryaaani, eero pikanta-wakaa-wenta-waetawo oeta-rika. ¹¹Tema nokemakiri isheninka-paeni Cloé ikamanta-paakina tee paapatziya-wakaa kameetha. ¹²Eenitatsi pitsipa-yitari janta kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pablo.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Apolos.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pedro.” Eenitatsi itsipa kantaneen-tsiri: “Nokemijantziri naaka Jeepatzii-totaa-rewo.” ¹³¿Ishenita-tziima paerani Jeepatzii-totaa-rewo? ¿Naakama kentakowenta-kimiri? Tema pomitsiryaa-yitaka paerani eeroka-paeni, ¿Naakama ipaeryahaetaki, ikanteete: “Pomitsiryaa-wentyaari Pablo?” ¹⁴Rootaki namanantariri Tajorentsi okaminthaaka tee naaka omitsiryaa-yitemini. Apatziro nomitsiryaa-witakari paerani Crispo, eejatzi Gayo. ¹⁵Rootaki eero itzimanta janta kantawaeta-tsini: “Nomitsiryaa-wentakari Pablo.” ¹⁶¡Jaa! Riijatzi nomitsiryaatzi-takari paerani Estéfanos eejatzi isheninka-paeni rirori. Tee nokenkishiryaa-wo eenitatsi-rika itsipa nomitsiryaaatakiri janta. ¹⁷Tee rotyaanta-na Jeepatzii-totaa-rewo nomitsiryaaante, apatziro rotyaantakina nokamantan-teero Kameethari Ñaantsi. Tee nokimita-kota-paakyaari yotaniri nokenkithata-koyitziro. Tema tee nokoyi aminaashi-waetyaa rooperota-tsiri ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo.

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo, ishintsinka Tajorentsi, riyotani

¹⁸Aririka akenkithata-kaawityaari peyashita-chani akanteri: “Ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo,” ikimita-kaantakae amajontzi-shiretatyaaami. Rooma aakapaeni awijako-shireyitee, ayoyitee omaperotatyaa roñaahan-takiro itajorenka. ¹⁹Tema rojankineteetaki paerani, ikanteetzi:

Naapithateri riyotani ikaatzi yotaniwita-chari.

Nopeya-pithateeri ikenkishiryaaani ikaatzi kenkishiryaa-witachari.

²⁰¿Jempema ikanteeyaa-ka yotaniri? ¿Jempema ikanteeyaa-ka yotzinkari ikaatzi yotaanta-shiwaetawori rooperotzi-motziriri rirori-paeni? Tema Tajorentsi omajontyaa-yiteeriri jaawiki-jatzi-paeni, ikaatzi yotaniwita-chari paerani. ²¹Tema ikaatzi yotaniwaeta-shita-chari, tee imatziro riyoteeri Tajorentsi. Riima Tajorentsi matzirori riyota-nitzi, inimotakiri rirori rowawijaako-shire-yiteeri ikaatzi kemijanteerori iñaani, okantawitaka itzimayitzi okimitzimo-witakari majontzi-shiretantsi iñaani Tajorentsi. ²²Aririka iñeero nosheninka-paeni Judá-paeni itajonka-wentan-teete, rootaki ikemijanan-tyaari rirori-paeni. Riima pisheninka-paeni eeroka, aririka ikemiri ikimita-

kaantari rirori-paeni yotanitatsiri, riitaki ikemijantziri.^b ²³ Rooma naaka, nokenkithata-kota-neeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentakoe-wentantaka. Osheki okompitzi-motakari nosheninka-paeni. Riima pisheninka-paeni eeroka ikimita-kaantakina nomajontzi-shireta-tyeemi. ²⁴ Roo kanteencha iyoteeyini aakapaeni, roñaahan-teero Jeepatzii-totaa-rewo itajorenka Tajorentsi, eejatzi riyotani. Rootaki riyoyiteeri ikaatzi ikaema-shire-yiteeri Tajorentsi, okantawityaa riitakirika Judá-paeni, eejatzi kaaririka Judá-paeni, maawoeni. ²⁵ Tema Tajorentsi rawijiri riyotani-waeta-shitari atziri-paeni, okantawitaka irika atziri-paeni okimitzimo-witakari majontzishiretantsi ikantayitakiri Tajorentsi. Tema Tajorentsi rawijiri atziri-paeni otzimi-motziri ishintsinka, okantawitaka irika atziri-paeni okimitzi-motakari tee amayitziro okaatzi ikantawitakari Tajorentsi.

²⁶ Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pikenkishireta-kota-wakiro jempe-rika pikanteeyani paerani tekira ikaema-shireteetemi. Tee itzima-perotzi yotani pikaateeyini, tee itzima-perotzi peewarite, tee itzima-perotzi riiperori-paeni. ²⁷ Roo kanteencha riyoshii-yiteeri Tajorentsi ikaatzi ikimita-kaanta-witee-takari imajontzishiretatyeeemi, rootaki ikaaniwenteeri paata riyotani-waeta-shitari. Riyoshii-yiteeri ikaatzi roshiya-kaanta-witee-takari kaari mayiteeroni, rootaki ikaanitan-teeyaari paata riiperori-paeni. ²⁸ Ari ikinakaerori Tajorentsi riyoshiitan-taariri kaari ikoyiri atziri-paeni, kaari riiperotzi-moterini. Ari okanta opoñaan-taari ikowaetziro okaatzi imaninta-witee-takari. ²⁹ Ari ikinakaerori Tajorentsi eero itzimanta ajahaawentzi-motyaaari. ³⁰ Riitaki Tajorentsi tsipa-shireta-kahae-miriri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, rotyaanteeri rirori riyotakaa-yiteemi, rowameetha-shire-yiteemi, roete-shire-yiteemi. Riitaki pinakowenteemiri pijeekan-waetantaari kameetha. ³¹ Rootaki rojankinatzi-teetan-takawori paerani, ikanteetzi:

Tee okameethatzi rajahaa-wenta-waeteetyaa apaniroeni.

Roo kameetha-perota-tsiri ajahaawentee-tyaawo rantayiteeri Awinkatharite.

Ikenkithata-koeteeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentakoe-takiri

2 ¹ Noyemijantzinkarite-paeni, niyaataki paerani nareetzimi nokenkithata-kotemiri Tajorentsi, tema tee noshiya-kota-paakyaari yotaniwaeta-shitachari, tee noninta-thawaeta-shita-paakimi. ² Apatziro nokowa-perota-nakiro nokenkithata-kota-piinteemiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ikentakoe-takiri. ³ Tee noñeero inimo-tena kameetha nojeeki-moyitakimi, tema thaawa-shiretakina. ⁴ Rootaki kaari otsinampaa-perotan-tzimi okaatzi noñaawae-yitakiri, tee okimitawo iñaani yotaniwaeta-shitaniri. Roo kanteencha okaatzi noñaawae-yitakiri,

^b 1.22,23 pisheninka-paeni = griego = kaari Judá-paeni

imatakiro roñaahan-takiro Ishire tajorentsi, oñaahan-takirori ishintsinka. ⁵Ari okantari, rootaki ishintsinka Tajorentsi ikemijanta-kaanteemiri, kaari riyotani atziri-paeni matakimironi.

Ishire Tajorentsi oñaahan-tayitzirori

⁶Roo kanteencha, aririka akenkithata-kaeri antakishiretatsiri, ari okameethatziri akenkithata-koteniri yotanitaantsi. Roo kanteencha iroka yotanitaantsi, tee oshiyawo riyotashi-waeta-shitari jaawiki-jatzi, riyotani-waeta-shitari pinkathari-witachari nimaeka. Teera ashi rowaero irika-paeni. ⁷Iroka yotanitaantsi nokenkithata-kotziri naaka, tee riyotako-peroe-tziro paerani. Okimitakawo romanee-tatyeeromi. Rootaki ikoyitakari Tajorentsi, ari okantayaa añaantee-yaawori paata rowaneenkawo. ⁸Irika-paeni pinkathari-witachari nimaeka, tekatsi apaani yotako-peroteroni iroka yotanitaantsi. Ari riyotakiromi, eeromi ikenta-kota-kaantzirimi Awinkatharite, otzimimo-pero-tziri rowaneenkawo. ⁹Roo kanteencha rootaki rojankinata-koetzi-takari paerani, ikanteetaki:

Okaatzi ikashiya-kaariri Tajorentsi etakotaariri rirori,
Anaaperoteero amina-piinteetziri, ikema-piintee-tziri,
Anaaperotziro okaatzi iñaashiretakari.

¹⁰Rooma aakapaeni, rotyaanta-kaeri Itajorenka Tajorentsi riyotakaan-teeri. Tema rootaki Ishire tajorentsi yotziriri Tajorentsi okaatzi ikenkishiryaari rirori, kaari riyotako-witeeta. ¹¹Tema tekatsi yotakoterini ikenkishiryaani itsipa atziri, apatziro riyotziro ishireki rirori. Ari ikimitari eejatzi Tajorentsi, tekatsi yotakoterini ikenkishiryaani, tema apaniro riyotziro ishireki rirori. Iroka Ishire tajorentsi, tema rootaki ishire rirori. ¹²Rootaki ojeeka-shiretan-teeri aaka Ishire Tajorentsi, rootaki ayoperotan-teeyaawori okaatzi ikashiya-kaeta-kaeri aakapaeni akemijanta-yiteeri. Rootaki kaari kanta-tsini riyoteero jaawiki-jatzi, ¹³ikaatzi yotaanta-kirori riyotashi-waetari rirori. Tema okaatzi akenkithata-kotakiri aakapaeni rootaki iyotakaa-yiteeri Ishire tajorentsi. Rootaki akenkithata-kaayiteeriri antakishiretatsiri jempe okantako-perota ashire.

¹⁴Riima kaari antarishiretatsini, tee ikemijanta-tziro iyotakaan-tawitari Ishire tajorentsi, tema okimitzimo-waetakari majontzi-shiretaantsi. Tee omatajeetya riyota-koteero rirori, tema tee ijeeka-shiretantari Ishire tajorentsi iyotakaan-tayityaariri. ¹⁵Rooma aakapaeni antakishiretakira, aritaki amayiteero akenkishiryaako-peroteero maawoeni jempe-rika oetaripaeni. Ari okantari, okantawitaka tee ikematha-pero-yitee jaawiki-jatzi jempe akantayitanaa aakapaeni. ¹⁶Rootaki rojankinata-koetzi-takari paerani jaka, ikanteetzi:

¿Eenitatsima yotako-peroteerini ikenkishiryahaari Awinkatharite?

¿Eenitatsima materini riyoteeri?
 Rooma aakapaeni, riyotakaa-yiteero okanta-kota ikenkishiryaaeni
 Jeepatzii-totaa-rewo.

Antawaeta-nooniriri Tajorentsi

3 ¹Noyemijantzinkarite-paeni, tee nomatziro nokenkithata-kaemi nokimiteerira nokenkithata-kaeri antakishiretatsiri. Tema okimiwitakawo owakirami petanakyawo pawentahae-yaari Jeepatzii-totaa-rewo. Okimiwitakawo eeniro piryaanitemi, ²eeniro ithothahae-tzimi, tekira ipaetzimiro kijo-yitatsiri owanawontsi. Tema tekiraata pikemathayiteero okaatzi niyotaa-witakimiri, roojatzi pikantayita nimaeka. ³Tekiraata pantaki-shiretziita. Eeniro pikija-wakaa-wentawo oeta-rika, panta-wakaa-waeta. ¿Kaarima iroka rantayita-piintakiri jaawiki-jatzi-paeni? ⁴Tema eenitatsi janta, kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pablo.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Apolos.” ¿Kaarima iroka oshiyawori iñaana-minthata-wakaa jaawiki-jatzi-paeni?

⁵¿Jempema noetaka naaka? ¿Jempema iitaka Apolos? Naakataki apite romperatani Tajorentsi, rotyaantakina nokenkithata-kaayiteemi pikemijantan-teeyaari eeroka-paeni. Tema rotyaanta-yitakae Awinkatharite maawoeni aakapaeni inashiyitaka okaate antayiteeri. ⁶Tema naaka oshiyariri pankita-tsiri. Riima Apolos riitaki oyaatapaa-kinari ithamaeta-kotziro nopankitakiri. Riima Tajorentsi riitaki matzirori ranta-kita-kaayitziro pankirentsi. ⁷Tee iriropero-waetzi pankita-kirori, ari roshiyari thamaeta-kota-kirori. Tema riitaki riroperota-tsiri Tajorentsi, rantakishiretakaayiteemi. ⁸Okimiwitakawo itzimatyeeemi rantawaeta-kaani. Rotyaantakiri ipankiwaete, rotyaantakiri itsipa ithamaeta-kotero. Apatziro ipineetakiri okaatzira rantawae-taki, rotyaanteeri inampiki, tema tee ikowa-perota-jaanta rirori. ⁹Ari nokantakari naaka, okimiwitakawo naaka antawaetzi-niriri Tajorentsi. Rooma eeroka-paeni poshiyakawo eerokami pankirentsi-mashi.

Pikimiwitakawo eejatzi eerokami pankotsi. ¹⁰Naaka kimitakariri yotzirori rowetsikiro pankotsi. Naaka etanakawori nowetsikiro pankotsi, riitaki Tajorentsi neshironkata-kinari netanta-nakawori nowetsikiro. Opoñaashitya ipokayite itsipa thonkateroni rowetsikiro. Roo kanteencha otzimatyee ramatsinka-wentyaawo ithonkan-tyaawori kameetha. ¹¹Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo oshiyawori etapiintawori rahaetziri rowetsikan-teetawori pankotsi. Eero itzimawaetzi itsipa poyaatyaarini. ¹²Aririka rowaetakiro etapiintawori rowetsikan-teetawori pankotsi, aritaki ithonkae-takiro rowetsikaetero pankotsi. Kantacha rowetsikae-tantyaawo ooro, koriki, mapipaeni poreryaa-tatsiri. Ari okantaki eejatzi rowetsikan-teetyaawo incha-panki, kompiroshi, jawooshi. ¹³Roo kanteencha aririka otayaa pankotsi, ari iñahaetero oetarika rowetsikan-

teeta-kawori iroka pankotsi. ¹⁴Roorika rowetsikan-teetyaa mapipaeni eero othonka otayaa, omaperotatya okijotzi okaatzi rowetsikan-teetakari. Osheki ipina-peroeteri wetsika-kirori iroka pankotsi. Ari ikantee-yaari roshiya-kaawentee-takiri wetsikirori pankotsi, ipina-peroe-teeri eejatzi. ¹⁵Riima wetsikan-takawori pankotsi kaari shenkaa-tsini otaayityaa, eepichokiini ipineeteeri. Ari ikimii-teeriri roshiya-kaawentee-takiri wetsikirori iroka pankotsi, eepichokiini okanteeyaa rawijako-shiretan-teeyaari, ikimitee-yaari awijakotaa-tsiri itaawityaami.

¹⁶ ¿Tema piyotee-yini eeroka oshiyakaa-wentzi pankotsi? Tema okimiwitaka eerokami itajorentsi-pankote Tajorentsi, eeroka ijeeka-shiretantari Ishire Tajorentsi. ¹⁷Eenitatsi-rika owaariperota-kironi oshiyakaa-wentari itajorentsi-pankote Tajorentsi, aritaki rowaariperoteeri Tajorentsi rirori, tema otajorentsitatzi iroka ipanko. Ari okanta roshiya-kaawentee-tzimi eejatzi eeroka-paeni.

¹⁸Paamawentyaa ramatawitee-tzimi-kari. Okimitaka tzimatsiri janta kantayita-tsiri: “Naaka yotaniiri.” Tema rootaki kameetha-witachari ikenkishiryaa-koteromi irika-paeni okaatzi oshiyi-motariri jaawiki-jatzi majontzi-shiren-tantsi iroka. Tema iroka, rootaki kantakae-yaawoni riyota-nitan-teeyaari. ¹⁹Tema tee okamethatzi-motziri Tajorentsi okaatzi roshiya-kaanta-waetari jaawiki-jatzi yotanitaantsi iroka. Rootaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetaki:

Riitaki Tajorentsi oteeyakiriri yotaniwae-witachari, riyotanin-kaki.

²⁰Rojankinateetaki eejatzi paerani ikanteetaki:

Riyotzi-takawo Tajorentsi okaatzi ikenkishiryaa-waetari yotaniwae-witachari.

²¹Rootaki eero piyoshiitanta eeroka-paeni apaani itzimi yotahaemini. Eero pajahaa-wenta-waetari pikante: “Riiperori irika.” Tema ikaatzi tzimaen-tsiri, pikimita-kaanteeri eeroka ashitari, ikimi-yitaha irika-paeni: ²²Pablo, Apolos, Cefas, jaawiki-jato-paeni, añaantari, kaamanitaantsi, awijayita-tsiri nimaeka, awijayita-tsini paata. Maawoeni iroka, kimiwitaka eeroka ashityaa-wonimi maawoeni,^c ²³tema eeroka-paeni rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo, riima Jeepatzii-totaa-rewo rashitari rirori Tajorentsi.

Rantawaeri otyaantaa-rewo-paeni

4 ¹Ari okantari, otzimatyee roshiya-kaanteetena romperatani Jeepatzii-totaa-rewo, naaka-paeni rowaki niyotaan-teero kaari riyotako-witeeta paerani. ²Roo kanteencha eenitatsi-rika riyoshiiteetaki rantayiteero oeyita-rika, okowa-perotatyaa imayiteero ranteri omatantyaari rawentee-tyaari. ³Niyotzi naaka pimonkatziyan-tanari

^c 3.22 Cefas = Pedro

nokaateeyini. Tekatsi oetzimotena pikoyi-rika paminako-tenawo nantakiro-rika kameetha. Tekatsi oetzimoteni ikoyirika riyaakowentena jewayitatsiri nampitsiki. Tema tee noshireta-kowaetawo naaka nomonkatziyaari nokaateeyini. ⁴Aririka namina-kotyaaami naaka, kimiwitaka tee otzimimo-tana nantani. Roo kanteencha tee naaka aminako-waeta-chani, tema riitaki Awinkatharite amina-koteenani. ⁵Rootaki eero pimatantawo eeroka-paeni pimonkatziyaari iita-rikapaeni. Tema riitaki Awinkatharite aminako-yiteerini maawoeni aririka ipiyapaaki. Riitaki oñaahan-tapaeroni okaatzi antayitakiri omanakaashitani. Ari roñaahan-tapaero okaatzi akowashi-waetari antayiterimi. Ari ikantee-yaari Awinkatharite thaamenta-wenteeni paata.

⁶Okaatzi nokenkithata-kota-kimiri jaka, naaka oshiyakaa-wentachari notsipatari Apolos. Rootaki nokantan-tzimirori poejokirotan-tyaawori Jankina-rentsi-perori, tema rootaki ikanteeta-piintakiri: “Eero powanaa-perotziro jankinateen-chari.” Aritateekima pipakahaero pimonkatziya-wakaa-piintana, pajahaa-wenta-piintana pikanteeyini, “Riitaki irika awijiriri itsipa.” ⁷Okaatzi pikanta-yitakira, ¿Poshiyakaa-tziima pawijayiteeri eeroka itsipa-paeni? ¿Piyota-shita-kawoma apaniroeni kaari riyotahae-tzimiri? ¿Iitakama pajahaa-wentantari pikimita-kaanta-waeta apaniroeni piyota-nita-shita?

⁸Okaatzi pajahaa-wenta-waetaka eeroka-paeni, pikimitakari pinkathari-paeni, ashaahantzinkari-paeni, reshi-neenta-waetziro rowanawo. Kimiwitakimi tee niyotaa-nitzi naaka-paeni. Okantashitzimaetya pipinkathari-wentan-tayite, aritaki akaateeyini jempe-rika pipinkathari-wentante. ⁹Tema Otyaantaa-rewo-paeni naaka-paeni, teera noñaaperotee-yanita. Ari ikantakaakina Tajorentsi. Noshiya-kowaetaari romonkyahaetani ikowaetziro rowamaeteri. Osheki ikowaetaki maawoeni atziri-paeni iñaakowentena, imatzitakawo eejatzi Ronampiripaeni tajorentsi ikowaki iñaakowentena. ¹⁰Ikenkishireta-koetana naaka tee okameethatzi nokenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Rooma eeroka-paeni pikenkishiryaa-kota eeroka yotaniripaeni pikenkithata-koyiteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Rooma naaka-paeni ikenkishireta-koetana tee no-shintsi-shirepero-waetzi. Rooma eeroka-paeni ikenkishiryaa-koetzimi shintsishiretzinkari eroka. Osheki ipinkathee-takimi eeroka-paeni, rooma naaka-paeni, teemacheeni. ¹¹Eekiro niyaatatzi nokemaatsi-waetawo, roojatzi nokantziro nimaeka, notashe-neenta-waetzi, nomiri-neenta-waetzi, thonkako-waetakina, rowatsi-naawaetee-takina, tee otzimimo-teena nopanko, ¹²osheki nantawaetaki, naakataki antawae-wentacha. Eenitatsi-rika kijaneentanari, noneshironkatziro naaka. Aririka rowatsi-naawaeteetena, namawetziro. ¹³Aririka inina-waeteetena, notsima-ryaakaa-yitari. Roshia-kaantee-takina tee nokamethatzi, kaahashitaki naaka. Roojatzi ikanteetana nimaeka.

¹⁴Tee roo nojankinatan-tyaawori iroka nokoyi nowaañeemi eeroka-paeni, tema nokowatzii nokaminaa-yitemi, nokimita-kotari ipaapatén-teetari ikaminayiri retakotani itomi. ¹⁵Kimitaka eeniwitacha osheki kowatsini riyoteemimi, roo kanteencha tee niyotzi eenitatsirika kowatsini raakameethatemi roshiya-kotyaari ipaapatén-teetari. Rootaki noshiya-kaawentziri naaka riimi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo matakaa-kinawoni noshiya-kotyaari ashitzimiri, nokenkithata-kaapaa-kimiro paerani Kameethari Ñaantsi.^d ¹⁶Rootaki nojankinatan-tzimirori iroka: Pikimita-kotee-yaanawo naaka. ¹⁷Rootaki notyaantan-takimirori nimaeka Timoteo, nokimita-kaantziri riimi netakotani notyomi, riitaki kyaaryoo-wenta-kiriri Awinkatharite. Riitaki oshireta-kaemironi jempe ikantakaakina Jeepatzii-totaa-rewo, jempe nokanta niyotaa-yiteeri kemijantzinkari-paeni jempe-rika-paeni ijeekayitzi. ¹⁸Eeniyitatsi pikaatee-yirini janta ajahaa-wenta-waeta-chari, ikowaeyini pikemijanteri rirori. Roshiya-kaatzii eero napiitziro nareeteemi. ¹⁹Roo kanteencha intsipaetera nopiyaki, riirika Tajorensi kowaentsini. Ari noñeoreri kyaari-pero-rika ishintsire-waeta-nitzi ikaatzii ajahaa-wenta-waeteen-chari janta. Kimitaka iñaawae-poki-waeta-shita. ²⁰Tema ikaatzii ipinkathari-pero-wenteeri Tajorensi, riitaki oñaahan-teroni ishintsishirewaetanitzi. Tee iñaawae-poki-waeta-shita. ²¹¿Arima inimotakimi nareeteemi nowajankitaa-waeta-paakimi? Tema roo pikowaki noneshironka-yitapaakimi, eero noshintsi-waeta-paakimi.

Riyakowentee-tziri antayitzirori kowaekatatsiri

5 ¹Tema nokemaki eenitatsi apaani pikaatziri janta imayempi-waetaki. Rantakiro kowaenka-perota-tsiri kaari ikemakoetzi rantero kaari kemijanta-tsini. Tema ithawina-waetakawo riniro-thori, iinantari ipaapate. ²¿Iitakama pajahaa-waetantari itzima-tsimá pitsipatari janta antakirori iroka? Tee powashireta-kowaetyaari piñaakiri rantakiro. Tema roo kameetha-witacha pomishitowa-kaanterimi irika atziri.

³Okantawitaka tee nojeeki-motzimi pinampiki, roo kanteencha aririka noshireta-piintemi okimiwitaka arimi akaate ajeeki janta. Rootaki pikimita-kaantan-tyaawori nimaeka arimi akaate janta, niyakowentakiri irika atziri. ⁴Otzimatyee pipiyoteeyaa, pawentee-yaari Awinkatharite Jesús, pikimita-kaantero arimi notsipatemimi janta. Pimatero nimaeka okaatzii ikoyiri Awinkatharite,^e ⁵pomishitoyiri atziri, rowajankiteeriita Yakatantaniri. Aamaa-shityaa aritaki okantee rawijako-shiretee paata ipiyeerika Awinkatharite Jesús.

⁶Tee okameethatzi pajahaa-wenta-waetyaa. ¿Tema piyotziro okaatzii ikantee-takiri paerani: “Eepichokiini iroka shineya-kaerori ratanteetari,

^d 4.15 osheki = ikaatzii 10,000. ^e 5.4 pawentaiyaari = wairontsi

roo kanteencha oshineya-kaero maawoeni opatha ratanteetari?”

⁷Pikimita-kaanteero eeroka pojokaa-tyeeromi shineya-pathata-kaerori ratanteetari, posheyiteero kameetha. Rootaki pantayiteri, pomishitoyiri antapiinta-kirori kaari kamethatatsiri, rantetaan-tziro-kari. Pikimitee-yaawo ratanteetari kaari shineya-tsini, rowapiinteetari roemoshirenkae-tziro kitejeri Anonkoryaantsi. Tema ikamawentee Jeepatzii-totaa-rewo roshiya-kaawentari ipireetari rowamahae-takiri roemoshirenkae-tziro Anonkoryaantsi. ⁸Rootaki antantyaawori okaatzi roshiya-kaawentee-takiri. Otzimatyee apakahaero kaari kamethatatsiri, oshiyakaa-wentzirori shineya-kaerori ratanteetari. Otzimatyee akameetha-shiretee, añaawaeteero kyaariperota-tsiri, oshiyakaa-wentakari ratanteetari kaari shineya-tsini.

⁹Tema nojankinatzi-kimiro paerani, nokantakimi: “Eero pitsipaminthatar ikaatzi antapiinta-kirori kaari kamethatatsiri.” ¹⁰Okaatzi nokanta-yitakimiri, tee roo nokanta-kote kaari awente-yaarini Jesús, antayitzirori kaari kamethatatsiri, kijakowaetaniri, amatawitantaniri, pinkatha-waetziriri tajorentsi-niro. Riimi nokanta-kotemi, eero pijeeka-yiteemi kepatsiki. ¹¹Riitaki nokanta-kotzi awentaa-naariri Jesús, iitashi-waeta-chari “Kemijantzinkari.” Eerowa pitsipatar irika ranta-piintzirowa kaari kamethatatsiri, kijakowaetaniri, pinkatha-waeta-shitari oshiyakaa-wontsi, ininatan-tawaetaki, ishinki-waeta-piinta, ramatawitanta-piintaki. Tee okameethatzi pakiyoteeri irika. ¹²Teera roo riyoyaanteeri aakapaeni ayakowenteeri ikaatzi kaari awentaariri Jesús. Riima kemijanta-tsiri atsipa-piintari, kameethatatsi iyakowenta-yiteeri rantayitero-rika kaariperota-tsiri. ¹³Rootaki pookantyaariri irika atziri antapiinta-kirori iroka kaari-perori. Riitaki Tajorentsi aminako-yiteerini ikaatzi kaari awentaa-yitariri Jesús.

Tee okameethatzi ramina-koteero akosheka-wakaani kaari kemijanta-tsini

6 ¹Aririka pikosheka-wakaeyaa pikaatzi pikemijanteeyini, tee okameethatzi piyaate ramina-kotemirowa jewayita-tsiri nampitsiki, kaari kemijantzín-karita-tsini. Tema roo kameethatatsi piyaata-shiteri pikaatzi pikemijanteeyini.^f ²¿Tema piyotee-yini eeroka aminako-yiteerini paata maawoeni jaawiki-jatzi-paeni? ¿Eeroma pimatzirowa powetsika-yiteero okaatzi pomeentsitzi-moyitzimiri eepichokiini eeroka-paeni? ³Tema aakapaeni aminako-yiteerini eejatzi Ronampiripaeni Tajorentsi. ¿Eeroma okantzi amina-kotero ikaatzi kosheka-wakaa-chari nimaeka? ⁴¿Iitaka pikowantari raminako-yiteemi atziri-paeni kaari pitsipata-piintari pipiyowentari Tajorentsi? ⁵Tema otzimatyee pikaani-

^f 6.1,2 kemijantzín-karita-tsini, eeroka = kiteshireri

wenteromi iroka-paeni. ¿Tekatsima yotaniri pikaateeyini wetsiki-mironi? ⁶Iroka pikanta-piintaka, pishiya-shitari jewari kaari kemijanta-tsini, pikowa-kotakiri rowetsika-yiteemiro pikosheka-wakaeyani, pikaatzi pikanta-wakaawita “noyemijantzinkarite-paeni.”

⁷Rootaki oñaahan-tzirori eeniro pikinashi-waeyita, piyako-wenta-waetakiri pikaateeyini janta. ¿litaka kaari pamawetantawo eepichokiini inina-waeteetemi, eejatzi ramatawi-waeteetemi? ⁸Rootaki pimayiterimi. Tema eeroka-paeni kantzimo-neenta-wakaacha, pamatawita-wakaeyakani pikaatzi pikanta-wakaawita “noyemijantzinkarite-paeni.”

⁹¿Tema piyotee-yini, ero ñaayiteero paata ipinkathari-wenteeri Tajorentsi ikaatzi kaariperota-tsiri? Paamawenteeyaa, otzimi-kari pantani. Ari ikantari ikaatzi antapiintzirori kaari kamethayitatsi, pinkatha-yitziriri pikimita-kawo tajorentsi-niro, mayempiri-paeni, pankinata-wakaa-waeta-chari ishramparin-kaki, ¹⁰koshintzi-paeni, kijakowaetaniri, shinki-ryaantzi, ninatan-taniri, amatawitaniri. Ero ñaayiteero ipinkathari-wenteeri Tajorentsi irika-paeni. ¹¹Paerani, ari pikanta-yiwitakari eeroka-paeni. Rooma nimaeka oshiyawaetakawo eenitatsi kiwaemini, ikite-shireta-kaeteemi, itampatzika-shireteemi, tema pawentaa-piintaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaarewo. Riitaki Ishire tajorentsi kantakaa-yiteemiri.^g

Pipinkathatan-teeyaari Tajorentsi, jempe-rika oeyita pantayiteeri

¹²Eenitatsi kantayita-tsiri: “Ishinettee-tanawo nantayitero oeyita-rika.” Roo kanteencha teera okameethatzi ranteetero maawoeni. Aritaki okantawita, ishinettee-takaero antayitero oeyita-rika. Roo kanteencha teera akowatee-tziro otzirintan-yitee oetarika-paeni ishinetahaeteeri. ¹³Eenitatsi kantayita-tsiri eejatzi: “Rootaki otzimantari owanawontsi inimotan-teeri amotziki. Rootaki otzimantari amotzi, akemaneentan-tyaawori owanawontsi.” Ari okantawitari, roo kanteencha ari rapitero-ryaahaero Tajorentsi ithonkaero. Rootaki ero pikanta-waetanta eeroka: “Rootaki otzimantari awatha ñaatha-waetan-tyaari.” Teera ari okantayaa. Tema roo otzimantari awatha apinkathatan-teeyaari Awinkatharite. Rootaki itzimantari Awinkatharite ani-mota-kaantee-yaari awatha. ¹⁴Tema ero ithonka-peroteero Tajorentsi awatha, ari rowiriinta-yitee, roñaahan-tayiteero ishintsinka, oshiyaari jempe ikantaa ipiriintaawo paerani rirori Awinkatharite. ¹⁵¿Tema piyotee-yini riitaki Jeepatzii-totaarewo ashitaawo piwatha? ¿Kantachama aapithateeri awatha rashitaari rirori ompoña ashine-waetero amayempi-waetan-tyaawo? ¡Teera ari okantayaa! ¹⁶¿Tema piyotee-yanitzi ikaatzi mayempi-waeta-tsiri, oshiyawaetanaka rapata-neeayawomi, apaani ikantanaa iwathaki? Rootaki rojankinee-takiri paerani, ikanteetaki:

^g 6.11 pawentaa-piintaari = waerontsi

Apaani ikantaneeyaa iwathaki oshiyawaetyaawo
rapata-wakaane-yaami

¹⁷Riima ikaatzi tsipata-naariri Awinkatharite, rapata-shireta-naatyaa-ri rirori, oshiyawaetaka apaani ikantakaa-naarimi.

¹⁸Otzimatyee pikokita-pithateero ñaathawaeta-shitantsi. Tema okaatzi otsipayita-chari kaari-perori ranteetziri, tee rii owashironkaachani antakirori, tema itsipa rowashironkaaki. Roorika imataki ñaathawaetashitaantsi, riitaki owashironkaa-waateencha apaniroeni iwathaki. ¹⁹¿Tema piyotee-yini rootaki piwatha oshiyawori pankotsi ijeekantari Ishire tajorentsi? Riitaki Tajorentsi otyaanta-kimirori, riitaki omperayitzimiri. Tee eeroka añaashi-waeta-chani apaniroeni, ²⁰tema riitaki Tajorentsi pinako-wenta-peroteemiri rashitan-teemiri rirori. Rootaki pipinkathatan-teeyaariri Tajorentsi, ari pikimita-haerori pantayitero oeyita-rika, eejatzi okaatzi pikenkishiryaa.

Ikosheka-wakaeyaa aawakaa-chari

7 ¹Nimaeka nakimiro okaatzi pojampitanari pojankinariki: Rootaki kameetha-witacha eero rayimi iina atziri. ²Roo kanteencha, otzimatyee raayitee iina imayempi-waetzi-kari. Ari okimitee-yaari eejatzi tsinani-paeni, otzimatyee aayitee oemi. ³Ari okameethatzi piñaawakaa-piinteyaa paawakaa-yitakaha. ⁴Okaatzi iinanteetari, tee apaniroeni ashitaawo owatha, tema rijjatzi ashitaawo oemintari. Ari okimitari eejatzi, ikaatzi iiminteetari, tee apaniroeni rashitaawo iwatha, tema roojatzi ashitaawo iinantakari. ⁵Rootaki, eero okameethatanta poshiteero piñaawakaa-piinteyaa paawakaa-yitaka. Roo kanteencha, kantacha pikenkitha-waeta-kawakaeyaa pitziwentan-tyaawori oetarika pamana-koyitari. Omponaashitya petanee-yaawo piñaawakaa-neeya, ari okantyaa eero romapokantzimi Kamaari, tema te pamawenitziro eeroka-paeni.^h ⁶Rootaki iroka noshinetan-tziri naaka, teemaeta noshintsi-tziri maawoeni rantayiteero iroka-paeni. ⁷Nokowataawita naaka ikimita-kotee-nawomi maawoeni shirampari jempe nokanta naaka. Roo kanteencha eero omata iroka. Tema rinashi-yitakawo Tajorentsi itajonkawenta-yitakae apaani-paeni aakapaeni. Itajonkawentaki Tajorentsi ikaatzi kaari tzimayita-tsini iina, riima itsipa-paeni tzimayitaki iina.

⁸Nokantzi noñaanatziri kaari aawakaa-chani, nokantziri: Roo kameethatatsi pijeeki kameetha eero otzimi pitsipatari, pikimitena naaka. Roojatzi nokantzi-tariri ikaatzi kamayita-tsiri itsipatari. ⁹Rooma terika pamawenitziro, otzimatyee pitsipatyaari. Tema rootaki kameethatatsi otzimi pitsipatyaari eero piñaamashiryawaetanta.

¹⁰Noñaanatziro tsinani tzimaen-tsiri oemi, nokantziro: Tee okameethatzi pooka-wakae-yiteeyaa. Tee naaka ashityaawoni noñaani

^h 7.5 Kamaari = Yakatantaniri = Satanás

iroka, riitaki Awinkatharite ashitawori. ¹¹ Aririka pooka-wakaeyaa, rootaki kameethatatsi pijeekashiwaeteeya kameetha apaniroeni eero pahae itsipa piimi. Rooma eerorika, kantacha pipiya-shiteeri piimi. Noñaanatzimi eeroka-paeni iiminteetari, nokantzimi: tee okameethatzi pookiro piina.

¹² Noñaanatziri itsipa-paeni, nokantziri: Noyemijantzinkarite-paeni, aririka piinantyaawo kaari kemijanta-tsini, otzimatyee poejokirotyaawo, aapatziyakimi-rika roori eero ookaemi. Ari nokantziri naaka, roo kanteencha kaari Awinkatharite shintsi-te-mironi iroka. ¹³ Ari okimitari eejatzi tsinani imintariri kaari kemijanta-tsini, otzimatyee oejokirotyaari rirori, raapatziyakawo-rika kameetha. ¹⁴ Okantawitaka tee ikemijantawityaa oemi, rashitaari Tajorentsi rirori okantakaan-takiro iina. Ari ikantzitari eejatzi iinantawori kaari kemijanta-tsini. Rooma aririka rooka-wakaeyaa, kimitaka eero rawijako-shiretee itomi-paeni. Rooma aririka raawakaeyaa, rashiyitaari Tajorentsi eejatzi itomi-paeni. ¹⁵ Roo kanteencha ikoyi-rika rooka-wakaeyaa, kaari kemijanta-tsini, kantacha imatero. Tekatsira shintsi-terini eero rooka-wakaa akantayiteeri “Noyemijantzinkarite-paeni,” eejatzi akantayiteeri “Noyemijantzikawotepaeni,” aayitziriri kaari kemijanta-tsini. Rooma aririka raapatziya-wakahaeyaa kameetha, rootaki ikoyiri Tajorentsi. ¹⁶ Nokantzimi eeroka iinanteetari, tee piyotzi aamaa eeroka kantakaan-teroni rawijako-shiretan-teeyaari piimi. Nokantzimi eejatzi eeroka iiminteetari, tee piyotzi aamaa eerokataki kantakaan-teroni awijako-shiretan-teeyaari piina.

¹⁷ Ari okantari. Jempe akanta ajeekayitzi, eero athawaawo owashiñeero jempe akanta-piinta. Rootaki ikowakaeri Awinkatharite, tema ari akantzitari owakira ikaema-shire-yitee Tajorentsi. Rootaki nokanta-piintakiri naaka ranteetero nareeyitarira kemijantzinkaripaeni jempe-rika ipiyoteeyani. ¹⁸ Jame oshiyakaa-wenta-wakiri apaani atziri totameshiteen-chari, ashi rowaero jempe ikantaka. Terika itomeshitaa-nityaa retanta-nakawori ikemijantee, tekatsi oetyaa itomeshitaa-nitan-tyaari nimaeka. ¹⁹ Tekatsi oetyaa aakarika totameshitaaniri, terika atomeshitaa-nityaa. Rootaki kowaperotacha antayiteero ikowa-kahaeri Tajorentsi amayiteero. ²⁰ Ari akantayitee-yaari maawoeni, eero athawaawo owashiñaa-yitero jempe-rika akantayita owakira ikaema-shiretan-takaeri Tajorentsi. ²¹ Ari okantari eejatzi. Eeroka-rika omperataa-rewo ikaema-shiretan-teemiri Tajorentsi, eero okantzimo-shireta-waetzimi. Rooma rothateero-rika omperatzimiri ikoyi pishitowae, pimatero. ²² Eenitatsi-rika omperataa-rewo ikaema-shireteeri Awinkatharite, otzimatyee ikenkishiretyaa ijeekae kameetha. Riima kaari omperataa-rewo ikaema-shireteeri Awinkatharite okimiwitaawo riitakimi romperatani Jeepatzii-totaa-rewo. ²³ Tema Tajorentsi pinako-wenta-

peroteemiri rashiyiteemi, rootaki kameethatatsi eero pikimita-kotaari omperataa-rewo ishintsi-tee-tziri imonkaatero ikowashi-waetari itsipa atziri. ²⁴Noyemijantzinkarite-paeni, eero athawaa-waetawo jempe akantayita maawoeni owakira ikaema-shiretan-takaeri Tajorentsi atsipa-shire-yitan-taariri.

²⁵Nimaeka nakayiteri ikaatzi ojampita-kowentzirori ewankawo-paeni. Tee otzimi ikantakaan-teeri Awinkatharite ayota-kotan-tyaawori iroka, roo kanteencha naaka kantemini okaatzi nokenkishiryaa-kotawori. Tema riitaki Awinkatharite neshironkataanari pawentahae-na naaka. ²⁶Iroka okaatzi nokenkishiryari: Tema ajeekayitatzii nimaeka jempe rashironkahaeta, roo kameethatatsi ashi powaero jempe pikanta pijeeka-yitzi nimaeka. ²⁷Jame oshiyakaa-wenta-wakiro: eenitatsi-rika eeroka piina, tee okameethatzi pookaero. Terika otzimi piina, eero pikowa-kowatzi payi. ²⁸Rooma aririka paaki piina, teera pikaariperotzi. Ari okimitari eejatzi ewankawo amananteetziro aantyaari shirampari, teera okaariperotzi. Roo kanteencha ikaatzi aayitatsiri iina, aritaki iñaakiro okaate pomeentsitzi-motyaa. Apatziro nokanta-shitzimi naaka eero pipomeentsi-waetanta eeroka-paeni.

²⁹Noyemijantzinkarite-paeni, kimitaka rooteentsi omonkaa-paetetyaa. Etanakyaawo nimaeka, ikaatzi tzimayita-tsiri iinapaeni, otzimatyee ikimita-kaanteero terikami otzimayitzi. ³⁰Ikaatzi irawaeta-chari, otzimatyee roshiya-kaanteero tekatsi oetyaa riraawaetan-tyaari. Ikaatzi kimoshireta-waeta-tsiri, otzimatyee ikimita-kaanteero tekatsi oetyaa ikimo-shire-waetan-tyaari. Ikaatzi amananta-yitatsiri oeyita-rika, otzimatyee ikimita-kaanteero tee riimi ashiyityaawoni. ³¹Itzimi-rika otzimimo-yitziri jaawiki-jato-paeni, ikimita-kaanteero tee okamethaperotzi. Tema rooteentsi opeyashi-waeteeyaa jaawiki-jato-paeni.

³²Rootaki nokowa-koteemiri eeroka-paeni eero okantzimo-shire-waetantzimi iroka-paeni. Ewankari-paeni, kaari tzimatsini iinapaeni, roetziñaarikoteeyaawo rantaneero ikoyiri Awinkatharite inimota-kaantyaariri. ³³Riima ikaatzi ahaentsiri iina, otzimatyee inimota-kaayiteero iina, roshireta-piintee-yaawo jaawiki-jato-paeni. ³⁴Ñaakiro, apite okaatzi roshireta-kota-piintee-yaari. Ari okimitari tsinani-paeni jeekatsiri kameetha, ewankawo eejatzi tzimawita-chari oemi. Kantacha oetziñaarikotyaaawo ikoyiri Awinkatharite, jempe-rika oeyitari antayitziri eejatzi okaatzi okenkishire-yitari. Rooma okaatzi ahaentsiri oemi, otzimatyee inimota-kaeri oemi, oshiretako-tyaawo jaawiki-jato-paeni. ³⁵Tee noshintsi-tzimiro nokaman-tzimiro iroka. Tema rootaki kameethatatsi nokaman-temiro nothaamentakantemiri pantayiteero kameethatzi-motemini, ari okantyyaa poetziñaariko-tantyaariri Awinkatharite.

³⁶Eenitatsi-rika ashityaawoni rewankawote antawoteen-tsiri, iñaakiro-rika kowaki otzimi oemi, kantacha omatero, tee okaariperotzi

aawakaeyaa. ³⁷Riima ashitawori ewankawo, kaari kowatsini ayi oemi, kameethataki eejatzi okaatzi rantakiri, tema rootaki ikowakiri ranteri rirori. ³⁸Ari okantari. Aririka aawakaakyaa rewankawote, kameethataki. Rooma eerorika rahaetziro, rootaki kameetha-perota-tsiri.

³⁹Iroka anteeri iinanteetari: okowa-perota otsipata-piintyaari oemi eenirowa aawakaa. Rooma aririka ikami-motakiro, ojeekanee kameetha roori, kantacha ahae itsipa oemi. Roo kanteencha otzimatyee ayiri kemijantzin-kari. ⁴⁰Roo kanteencha eenitatsi nokenkishiryaaari naaka, aritaki okimo-shire-peroteri ojeekaera kameetha, eerorika ahae itsipa. Okimitaka Ishire Tajorentsi ñaawaeta-kaanawori irok a.

Owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi

8 ¹Nimaeka nakiri ikaatzi ojampita-kowentzirori owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Eenitatsi ayotako-yitzirori aaka, kantawitacha ajahaawentyaawo. Eeromaeta amatziro iroka, tema rootaki kameethatatsi etakoyiteeyaari irika-paeni, akowa-kowaateero athaamenta-shireta-kaeyaari. ²Ari okanta itzimantari ajahaa-wenta-waeta-chari, kantatsiri: “Naaka yoperotaniri.” Tema tekira riyota-nitzi ikaatzi kantayita-tsiri. ³Riima Tajorentsi riyotziri rirori ikaatzi etakotaariri.

⁴Nakawakiri ikaatzi ojampita-kowentzirori owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Tema ayoteeyini aaka ikantee-tziriri oshiyakaa-wontsi, tee otzimimo-tziri rañaantari. Tee itzimi itsipa tajorentsita-tsini, apatziro ikanta Tajorentsi-perori. ⁵Niyotzi eenitatsi jaka kepatsiki oshiyakaa-wontsi itajorentsi-niro-teteeri, eejatzi ikaatzi tzimatsiri jenokinta itajorentsi-niro-teteetari. Riitaki iitashita-piintakari, ikantziri: “tajorentsi,” ikanteeyini itsipa “nowinkatharite.” ⁶Rooma aakapaeni, apaani ikanta aetziri “Tajorentsi.” Riitaki ashiteeri, wetsika-kirori maawoeni. Riitaki kantakaawori atzimayitantari aakapaeni. Ari okimitari eejatzi, apaani aetziri “Nowinkatharite.” Riitakira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rowetsika-kaetakiri paerani maawoeni. Riitaki kantakaawori añaanta-yitaari.

⁷Roo kanteencha eenitatsi osheki kaari yotakoteroni iroka. Rootaki itzimantari ameta-piinta-kawori rashita-kaari owanawontsi oshiyakaa-wontsi, rowaawo owanawontsi. Irika-paeni atziri ikaatzi matapiinta-kirori, kemijantzinkari naawita, shipeta-shiryayitaki. Aririka rowayityaawo owanawontsi okimitzi-motyaari rantakiro kaari-perori. ⁸Roo kanteencha kaari owanawontsi kantakae-yaawoni raakameethatan-teeri Tajorentsi. Aririka otzimi owanawontsi apinka-piintani, teera antakaa-ntziro kaari-perori. Aririka atziwae-wityaawomi eejatzi, tee owameetha-shiretee. ⁹Roo kanteencha otzimatyee paamaako-wenteeyaa, potzika-shireta-waetziri-kari shipeta-shireri-paeni, pikante: “Jeekaana

kameetha naaka, kantacha nowayityaari iiyita-rika.”¹⁰ Pikenkishiryaa-kotero oeta awijatsini raminemi-rika shipeta-shireri. Okimiwitakawo iñeemimi poyaawo owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Okantawitaka pikanta-piinteeyini eeroka: “Niyotzi naaka, tee otzimi rañaantari oshiyakaa-wontsi,” kimitaka kantacha imatanakiro royaari rirori.¹¹ Rootaki rantantyaawori rirori shipeta-shireri kaariperotzi-motziriri. Eeroka kantakaa-shityaawoni. ¿Tema pikanta-piinta-witari “Noyemijantzinkarite?” ¿Tema ikama-wenta-yiteeri rirori Jeepatzii-totaa-rewo?¹² Arira pikinakaerori pikaariperota-kaanta-kariri irika-paeni. Powatsi-perotakiri rirori, pikaariperotzi-motakiri eejatzi eeroka Jeepatzii-totaa-rewo.¹³ Rootaki eero nowantaarimi naaka wathatsi, eero noetzimpina-shiretantari ikaatzi nokanteeri “Noyemijantzinkarite-paen i.”

Imonkatziyan-teetzimiri Otyaantaa-rewo-paeni

9 ¹ ¿Eeroma omata nojeeki kameetha naaka? ¿Kaarima naaka Otyaantaa-rewo ñaaperota-kiriri Jesús, Awinkatharite? ¿Kaarima naaka kemijantakaa-perotee-miriri Awinkatharite? ² Kimitaka eenitatsi kaari yotenani naaka Otyaantaa-rewo. Rooma eeroka-paeni piyoteeyini, tema eerokayitaki ikemijanta-kaayitee Awinkatharite nokenkithata-koyiteemiri, rootaki oñaahan-tzirori naaka-perotaki Otyaantaa-rewo.
³ Iroka nokanteriri ikaatzi ñaawaeta-kowaetanari: ⁴ ¿Tema okameethatzi ipaetena naaka iitarika-paeni riitaki nowantyaari, nirantyaari eejatzi nomiri? ⁵ ¿Eeroma omata otzimi noena naaka kemijantzinkawo? Aririka otzimimi, ¿eeroma okameethatzi naanakiro janta pijeekaeyinira eeroka-paeni? Rootaki imata-piintakiri itsipa Otyaantari-paeni, roojatzi imata-piintakiri ikaatzi irentzitaariri Awinkatharite, eejatzi Cefas.ⁱ
⁶ Piyoteeyini eeroka, eekiro nantawaetatzii naaka nañaantyaari, roojatzi rantziri Bernabé. ¿Apatziroma nokanta-kaawo naaka-paeni tee ishinetee-tanawo nopakaero nantawaeri nokenkithatan-tyaari?
⁷ Pikenkishiryaa-kotyaari jempe ikanta owayiri tzimatsiri reewarite. ¿Kameethama ipinateri reewari ipantyaariri rowanawo? Ari ikimi-tzitari pankiwaeta-tsiri, ¿eeroma omata rowaeyaawo iwankiri? Eejatzi ikimitari pirawaeta-chari, ¿eeroma omata inintee-yaari ipira?^j
⁸ ¿Pikenkishiryaaama eeroka-paeni okaatzi nokanta-yitakimiri rootakima rametee-yarini atziri-paeni? Tema roojatzi riyotaan-teetakiri Ikantakaan-teetaniki. ⁹ Tema rojankinata-kotakiro paerani Moisés ikantaki:
 Aririka pantawaeta-kaeri pipira, tee okameethatzi itashe-ya-waete. ¿Pikenkishiryaaama apatziro pipira ikenkishiryaa-kotari Tajorentsi ikantan-takari? ¹⁰ ¡Teera! Tema aakapaeni roshiya-kaawentee-takiri. Roojatzi roshiya-kaawentzi-teekari ikanteetaki:

ⁱ 9.5 Cefas = Pedro   ^j 9.7 ipira = cabra

Eenitatsi-rika pankiwae-rintzi, eenitatsi otekaki-waetatsiri. Rootaki omatantari iroka otziman-tyaari rowayitee-yaari.

¹¹ Ari okantari eejatzi, naaka-paeni kemijanta-kaayiteemiri, ¿eeroma omata pipayiteena nañaantyaari? Okimiwitakawo eenitatsi apankita-kirimi pishireki. ¿Eeroma omata owiikiteero pashitari nashita-kaeyaawori nowatha? ¹² Rootaki panta-piinta-kiniriri itsipa-paeni janta. Tema naakawitaka kowaperotatsi pipayiteenami. Roo kanteencha, teera noshintsita-piin-tzimi nokantemi. Tema namaweteyakironi. Tema tee nokoyi nomanonkimi petanakawo pikemijanteero Kameethari Ñaantsi nokenkithata-kota-kimiri Jeepatzii-totaa-rewo.

¹³ ¿Tema piyotee-yini rowapiintawo Ompera-tajorentsitaa-rewo tzimahaanta-tsiri rashita-kaetawori tajorentsi-panko? ¿Tema piyotee-yini ishinetaa-ntsitzi ipireetari rashita-kaetariri Tajorentsi taapoki-mento-tsiki rowayityaari Ompera-tajorentsitaa-rewo? ¹⁴ Ari okantari eejatzi okaatzi ikantakinari Awinkatharite nokenkitha-yiteero Kameethari Ñaantsi, otzimatyee ipineeteena nantantyaawori.

¹⁵ Teera noshintsi-tzimi paerani nojeeki-motan-takimiri pimatenawo. Tee noshintsitzimi eejatzi nimaeka nojankinatan-tzimirori iroka. Apatziro nokowaki nokamimi naaka, tekira itzimana-kiita kantatsini: “Kaari kyaariperori okaatzi rajahaa-wenta-waetari Pablo.” ¹⁶ Teera najahaa-wenta-waetyaawo nokenkithata-kaayiteemiro Kameethari Ñaantsi. Tema okimiwitawo riimi Tajorentsi shintsitanari nanteero, okantawitaka tee naaka kowa-shityaawoni. Eerorika nomateero, jashironkamatsitena naaka!

¹⁷ Naakami kowashita-kyaaawoni nantero, ari noshintsitan-takimi ipinateetena. Tema Tajorentsi owakinari nantayiteero iroka. ¹⁸ Ari okanta, tekatsi oetyaa noyaawentan-tyaari pipinayiteena eeroka-paeni. Tema ikimita-kaanteero roomi ipineete-narimi noñaayiteero-wa nokimo-shiretee. Rootaki nokimo-shiretantari nimaeka teera nokoyiro pipinateena nokenkithata-kaayiteemiro Kameethari Ñaantsi.

¹⁹ Ari nokinakaerori nojeekan-taari kameetha, tekatsi shintsi-tenani ipinatana. Roo kanteencha naaka kimitakaan-tawaetacha omperataa-rewo. Rootaki nawijako-shireta-kaantee-yaari osheki atziri. ²⁰ Ari nokantzitawo aririka notsipatyaari nosheninka-paeni Judá-paeni, nantzitawo okaatzi rametee-yarini rirori, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori. Roojatzi nomatzitari notsipatyaaririka pankinawentawori Ikantakaan-teetani, nomonkaatziro naaka eejatzi, okantawitaka niyowitaka tekatsi shintsitenani nopankinawentyaawo, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori. ²¹ Ari okantzitari, aririka notsipatyaari kaari kemakoteeroni Ikantakaan-teetani, ikimita-kotari rirori-paeni, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori. Roo kanteencha teera nopiyathatari Tajorentsi, tema otzimatyee nomonkaatero ikantanari

Jeepatzii-totaa-rewo nantayitero. ²² Ari okimitari, aririka notsipatyaari shipeta-shire-waetatsiri, nokimita-kotari rantayitziri rirori, ari okantyya rawijako-shire-yitan-teeyaari rirori. Ari nokimitziri maawoeni inashiyitachari atziri-paeni, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori-paeni. ²³ Rootaki nantanta-yitawori iroka-paeni nomatan-tyaawori nokenkithata-kaanta-yiteero Kameethari Ñaantsi, notsipatan-teeyaariri irika-paeni nokaatzira itajonka-wentee-taana naaka.

²⁴ ¿Tema pikenkishiryaa-kotari jempe ikanta monkata-wakaa-chari ishiyeeyani ñeetan-tyaariri iita etyaawoni rareetyaa? Apaani etyaawoni rareetyaa, riitaki ipinateeteri. Ari pikimita-neeyaari eeroka-paeni. ²⁵ Tema ikaatzi ñaanta-piintawori imonkata-wakaan-tyaari, otzimatyee ikempoyaa-neeyaa, ratsipetawo itziyitawo okaatzi ñaamayitari. Rootaki rantantawori iroka ipineetan-tyaariri paata, ramantheeta-kahae-teeri shiwitha-tapo. Roo kanteencha aminthatzinkawo iroka. Rooma okaatzi oshiyakaa-wenta-chari ipineeteeri aakapaeni, eero othonka-nitaa. ²⁶ Rootaki noshiya-kaanta-piintan-tawori naaka nokimita-tyeemi, tee notempaa-waetzi. Nokimita-kaantawo noshintsi-waeta-tyeemi nokapojante, teera nokapoja-shiwaetyaawo tampyaaenka. ²⁷ Tema okaatzi natsipeta-waetakawo notzi-wenta-waetaka, noshiya-kaawaetakiro noperata-tyeeyaawomi nowatha. Rootaki nantantawori eero ikimita-kaantee-tantanari ranaakoetziri, eero aminaashi-waetanta nokenkithata-kaanta-piintak iri.

Ikaminaa-wentan-teetziro ipinkathata-shiteetari

10 ¹ Noyemijantzinkarite-paeni, eero apeya-kotziro okaatzi ñaakiri awaejatziteni. Ipampithatakiro menkori ochempi-mashiki. Imontyaa-nakawo rowiryaaeteeta-paentziro inkari. ² Ari roñaahan-takiro rawentaa-shiretakari Moisés, ipampithatakiro menkori, imontyaaakawo inkaari, okimiwitakawo ari romitsiryahae-takirimi rirori-paeni janta. ³ Rowaeya-kawoni awaejatziteni okaatzi itajonka-wentee-takiri. ⁴ Imiriteeyakironi nijaa itajonka-wentee-takiri oshitowaatzi-motakiri shirantaaki. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo tsipa-shireta-kariri, riitaki oñaahakiriri nijaa shirantaaki. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo oshiyakawori shirantaa. ⁵ Roo kanteencha eenitatsi osheki kaari inimoterini Tajorentsi, rootaki ikamahaan-tantakari ochempi-mashiki.

⁶ Eenitatsi oshiyakaa-wenta-kaeri okaatzi awijeent-siri, aamaeyaa eero oshiyantari irika-paeni, añaamayityaawo antero kaari-perori. ⁷ Rootaki kaari okantanta atsipatyaari itsipa-jatzi ithaamenta-waeta ipinkathata-shiwaetari oshiyakaa-wontsi. Tema rootaki imayitakiri awaejatziteni paerani, iroka ikenkithata-koeta-kiriri:

Ijeekae-yakini atziri rowawaeteeyani, rirawaeteeyini.

Ari ikatziya-yitanaka otzironkae-yanakani.

⁸Ari okimitari eejatzi, tee okameethatzi antayitero kaari kamethatatsiri. Roojatzi rantakiri awaejatzeneni, rootaki iñaanta-yitakawori ikamahaantaki apaani kitejeri ikaatzi 23,000 atziri. ⁹Ari okimitzitarikari eejatzi tee okameethatzi añaanta-waetyaari Tajorensi. Roojatzi imayitakiri paerani irika-paeni, rootaki ratsikan-takariri maanki. ¹⁰Ari okantari eejatzi tee okameethatzi akiñaanikowentante. Roojatzi imatzitarikari paerani ithonkan-takariri iiteetziri “Thonkan-taniri.”^k

¹¹Okaatzi awijeen-tsiri rootaki roshiya-kaawentee-takaeri, rojankinata-koetakiro riyotahae-teero nimaeka aakapaeni, tema ajeekatzii othonkima-paetetaa kepatsi. ¹²Paama-yiteeyaa eeroka-paeni. Eero pikanta-waetzi “Eero nomatziro naaka iroka kaariperota-tsiri,” omapoka-shita-kari pimatankiro eeroka. ¹³Roo kanteencha aririka piñeero piñaama-shiryaa-waetyaawo, pikenkishireeyaa tee apaniroeni pikanta eeroka, tema imatakiro rotsinampaakiro itsipa atziri-paeni. Tema kinatantaniri rirori Tajorensi, eero ishinetzimi rirori piñaama-shiryaa-waetyaawo kaari potsinampae eeroka. Aririka piñeero piñaama-shiryaa-waetyaa, riitaki Tajorensi oñaayimironi potsinampaan-tyaawori, okimiwita-nakawo pishiya-pithata-tyeeromi.

¹⁴Netakotani-paeni, pikimita-kaantero pishiya-pithata-tyeerimi piñaayiteri-rika itsipajatzi-paeni ipinkatha-waetziri oshiyakaa-wontsi. ¹⁵Eenitatsi nokantemiri nimaeka, nokimita-kaantemi eerokami yotaniiri nokantemiro. Pkenkishiryaa-koyityaawo. ¹⁶Aririka apiyota-piinteeyani irawaeteeyini, akenkishiryaa-kotawo ramanakotanaari paerani Jeepatzii-totaa-rewo, imiritee-yakirini riyotaani-paeni, ¿kaarima apata-wakahaantsi, opiyotaa oshiretaari Jeepatzii-totaa-rewo rapatawentakae riraa? Aririka atzimpetoyiro ratanteetani, ¿kaarima iroka apata-wakahaantsi, akenkishiryaa-kotawo iwatha Jeepatzii-totaa-rewo, akenkishiryaa-kotawo ikama-wenta-yitee? ¹⁷Aririka owayita-kyaawo, itzimayi-witakyaa osheki akaate apiyoteeyani, maawoeni owaeyakawoni ratanteetari rowetsikae-takiri apapatha-woeni. Ari akantayita-naari aakapaeni, akimitanaawo apapathata-tsiri.

¹⁸Ari ikimitakari eejatzi nosheninka-paeni Israel-jatzi-paeni, rapata-wakaayita eejatzi rirori-paeni, itaayiteero rashita-kaariri Tajorensi taapoki-mento-tsiki. ¹⁹Rootaki kimitakawori okaatzi ranta-piinta-yitakiri itsipa-jatzi-paeni atziri itayiniri itajorensi-nirote. ¿Poshiya-kaatzima nokantatzii añaanitatsi itajorensi-nirote? ²⁰¡Teera! Roo kanteencha eenitatsi peyari amawena-waeta-chari, riitaki roshiya-kaantakiri itajorensi-nirote, riitaki rashitakaa-piintari rowanawo. Tema kaari Tajorensi rashita-kaayityaa rowanawo. Rootaki kaari nokowakaemiri eeroka-paeni pitsipatyaaari powayityaawo okaatzi rashita-kaawaetariri

^k 10.10 Coré

peyari-paeni, apatahaari-kari rirori. ²¹Tee okameethatzi pimiritero amirita-piintziri akenkishiryaa-kotari Awinkatharite, pimiritakiro-rika okaatzi rashita-kaetariri peyari. Ari okimitzitari, tee okameethatzi poyaawo owapiintari akenkishiryaa-kotari Awinkatharite, powakawo-rika okaatzi rashita-kaetariri peyari. ²²¿Akowatziima owatsimaeri Awinkatharite? ¿Awijirima rirori?

¿Notzika-shiretantzima ipinkathateeteri Tajorentsi?

²³Iroka ikanteetzi: “Ishinetee-tanawo nantayitero oeta-rikapaeni.” Roo kanteencha teera okameethatzi ranteetero maawoeni. Aritaki okantawitaka, ishineteet-tantziro antayitero oeta-rikapaeni. Roo kanteencha eenitatsi oeta antayitziri kaari thamenta-kaeyaarini itsipajatzi-paeni rantayiteero kameethari. ²⁴Teera apatziro akenkishiryaa-kowaetyaawo akowayitziri aakapaeni, rootaki kameethata-tsiri añashintsi-wentee-yaawo okaate inimoteerini itsipajatzi-paeni.

²⁵Aririka piyaate pamanante wathatsi, eero pojampita-kowentziri, pikante: “¿Ipoñaatyaama wathatsi itahae-tziniri oshiyakaa-wontsi?” Pamananteri, poyaari. ²⁶Tema riitaki Awinkatharite ashitariri ikaatzi tzimayita-tsiri kepatsiki.

²⁷Ari okimi-tzitari, aririka ikaemimi pakiyoteri kaari kemijanta-tsini, pakiyoteri pikoyi-rika. Eero pojampitziri pikanteri: “¿Ipoñaatyaama wathatsi itahae-tziniriri oshiyakaa-wontsi?” Poyaari. ²⁸Rooma eenitatsi-rika kamantemini, ikantemi: “Irika wathatsi ipoñaatyaama itahae-tziniriri oshiyakaa-wontsi,” eero powari. Rootaki pantantawori pikenkishiryaa-kota-nakari kantakimiri, pikenkishiryaanaka kantacha rowaaripero-shiretante. ²⁹Nokantakimi “kantacha rowaaripero-shiretante,” tee roo nokanta-kote rowaaripero-shiretemi eeroka, riitaki nokanta-kotzi kamanta-kimiri, kantacha rowaaripero-shireteri rirori. Aamaa aritaki pojampita-nakina, pikantena: “¿Iitakama notzitan-tawaetyaariri apatzirowa ikenkishiryaa-kotana itsipa atziri? ³⁰Tema namanari Tajorentsi noñaayitziro okaatzi nowari, ¿iitakama nokenkishiryaan-tyaawori okaate ikijimae-tenari?”

³¹Iroka nakimiro: Aririka powawaetyaa, pikenkishiryaa-waeta, pikante: “Eenitatsi-rika ñeenani nowawaetyaa, ¿arima notzika-shiryaaakiri ipinkathatantyaariri Tajorentsi?” Ari pikimi-tyaawori pimiriwaeterika, aririka pantayiteero oetarika. ³²Otzimatyee paamawenteezyaa eero poetzipina-shiretantari Judá-paeni, eejatzi kaari Judá-paeni, ikaatzi pitsipa-piintari pipiyowentari Tajorentsi, maawoeni. ³³Rootaki nantziri naaka, natsipe-wentawo nonimota-kaantyaariri maawoeni atziri-paeni okaatzi nantayitziri. Tee apatziro nantero inimotanari naaka, nantziro okaate kameethatzi-moterini itsipa-paeni, ari okantyaawo rawijakotan-teeyaari rirori.

11 ¹Poshiya-kotee-nawo naaka. Rootaki nomatziri naaka noshiya-kotari Jeepatzii-totaa-rewo.

Opashikari oetoki tsinani-paeni

²¡Noyemijantzinkarite-paeni! Osheki najahaa-wenteemi nimaeka, tema poetzinaarikotakawo okaatzi nametakaa-kimiri, okaatzi niyotaa-kimiri.

³Roo kanteencha, iroka nokoyiri piyotero: Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo reewaritari shirampari-paeni. Riima shirampari-paeni riitaki eewaritari tsinani-paeni. Riima Jeepatzii-totaa-rewo riitaki reewaritari Tajorentsi.¹

⁴Okaatzi ameta-piintari ashiramparinkaki, tee apashika aetoki aririka amanyaa, aririka akenkithata-kaante. Aririkami apashikyaami aetoki,

owinkatharyaakiro roshiya-kaantee-takiri aeto. ⁵Rooma tsinani-paeni kaari pashika-tachani oetoki amanyaa, okenkithata-kaante-rika,

owinkatharyaantaki. Okimitako-takawo tsinani-paeni ameezirori oeshi. ⁶Eenitatsi-rika tsinani kaari kowatsini opashikayityaa oetoki,

ramee-tetero oeshi. Tema maawoeni riyoteetzi osheki okaani-wenta-waetyaa, rootaki opashikan-tyaari oetoki. ⁷Riima shirampari-paeni eero

ipashika iitoki rirori, tema ikimita-kotari Tajorentsi, riitaki Tajorentsi owaneenkata-kaariri. Rooma tsinani, riitaki shirampari owaneenkata-

kaawori. ⁸Tema paerani owakira rowetsikan-takawori Tajorentsi etanakawori tsinani,

rootaki raaki iwatha shirampari rowetsikan-takawori. Rooma owakira rowetsikan-takariri Tajorentsi etanakawori shirampari,

tee roo rayi owatha tsinani. ⁹Ari okimitzi-takari, owakira rowetsikan-tawori Tajorentsi tsinani riitaki shirampari rowetsika-kiniri,

tema tekatsi itsipatyaa. Riima shirampari, tee rowetsikae-tziniro tsinani. ¹⁰Rootaki opashikan-tyaari oetoki tsinani oñaahan-tantyaawori eenitatsi

opinkathatani roori, rootaki inimota-kaantyaariri Ronampiripaeni Tajorentsi. ¹¹Teera otzima-shita tsinani, tee itzima-shita shirampari, tema

apite-paeni rashitari Awinkatharite, ikowityaa-wakaa apitekiro. ¹²Tema etanakawori tsinani iwatha shirampari rowetsikaetaki. Roo kanteencha

ikaatzi shiramparita-tsiri nimaeka, rootaki tsinani tzimayiteeriri. Tema riitaki Tajorentsi kantakaawori itzimantari apite-paeni.

¹³¡Itakama pikenkishiryaa-kotawori nimaeka okaatzi nokanta-kimiri? ¿Kameethama tsinani-paeni amaniri Tajorentsi eerorika opashika oetoki?

¹⁴Aakapaeni ashiramparinkaki nimaeka, tee ametawo ojanthayiro aeshi, osheki akaaniwentziro. ¹⁵Rooma tsinani-paeni, rootaki oeshi

owaneenkata-kaawori. Okimiwitaka roomi oeshi opashikyaami oetoki. ¹⁶Eenitatsi-rika janta kowatsiri ikijako-waetyaawo, okaatzi nokantakiri:

Rootaki nameta-piintakari naaka niyotaan-tziro. Roojatzi ikanta-piintziri piyowentariri Tajorentsi jempe-rika-paeni janta.

¹ 11.3 reewaritari = iitoetari

Aminaashi-waeta roshireta-kowitaawo rakiyotani Awinkatharite

¹⁷Roo kanteencha eenitatsi otsipa nokantemiri, eero najahaa-wentzimiro. Tema tee okameethatzi-motana panta-piintakiri pipiyoteeyanira. Okaate kameethatzi-motemini, rootaki rowajankitaa-wentee-temiri. ¹⁸Tema nokemaki ikamantee-takina pinashita-wakaayitaka janta pipiyota-piinteeyanira. Roowiteencha nokemijanterimi, ¹⁹tema rootaki awija-piinta-tsini iroka. Kimitaka eenitatsi kowashi-waeta-chani ikantakoeteri “Tema riiperori irika.” ²⁰Ari okimita-piintari pipiyoteeyani eeroka-paeni pakiyota-wakaeyani, aminaashi-waeta poemoshirenkiro aetziri “Rakiyotani Awinkatharite.” ²¹Tema powapiintakawo intsipaete pashitari. Tasheneentayita itsipa-paeni. Eenitatsi itsipa shinkiswaeta-chari. ²²¿Arima okantyaari? ¿Tekatsima pipanko-paeni jempe powapiinta-yityaawo pashitari, jempe pirawaeta-piinte? ¿Pimaninta-tziirima ikaatzi piyota-piinta-chari ipinkathatziiri Tajorentsi? ¿Pitheenka-tziirima kowityaa-waeta-tsiri? ¿Poshiya-kaatzima ari najahaawentakimiro? Eero.

Opoñaantari rakiyotani Awinkatharite

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³Okaatzi niyotaa-kimiri paerani okanta-kota etantanakari “Rakiyotani Awinkatharite,” riitaki Awinkatharite yotaaki-nawori. Iroka okanta-kota: Okanta paerani tsireni-paeteki tekira ipithoka-shiteetari Awinkatharite Jesús, raakiro ratanteetari, ²⁴Ramanakowentakawo, itzimpetowakiro, ikantzi: “Poyaawo, nowatha iroka, tema roo kamawentemini. Rootaki pikenkishiryaa-kota-piintan-tenari.” ²⁵Ari ikimitakiro eejatzi ikaatakiro rowaeyani, raakotakiro imiriteetziiri, ikantzi: “Niraa iroka, rootaki shitowaa-tsini rawijako-shiretan-teeyaari osheki atziri. Rootaki panta-piinteeri aririka pimiritero, aririka pikenkishiryaa-piintee-na.” ²⁶Aririka powapiintee-yaawo, pimirita-piintee-ro eeroka, piyotaa-piinteeri atziri-paeni ikama-wenta-yitee Awinkatharite. Rootaki pimata-piinta-yiteeri roojatzi ipiyantee-yaari Awinkatharite.

Owamintha-waeta-shita-kawori rakiyotani Awinkatharite

²⁷Eenitatsi-rika owaminthawaeta-shityaawoni, iraaminthawaeta-shityaawo, oshiyawaetaka riita-jaantaki Awinkatharite itheenka-wathataki, itheenkakiro eejatzi riraa. ²⁸Tema roo kameethatatsi, tekira oyaawo, tekira iriroota, otzimatyeeera akenkishiryaa-wakyaa kameetha-shiretake-rika. ²⁹Eenitatsi-rika owashiwaeta-kyaawoni, irashiwaeta-kyaawoni kaari kenkishiryaa-kotyaaawoni oshiyakaa-wentachari “iwatha,” aritaki rowajankitee-takiri. ³⁰Rootaki itziman-tayitari shipeta-waeta-tsiri, mantsiya-waeta-tsiri,

eeniyitatsi makoryaa-yiteen-tsiri. ³¹ Rooma akenkishiryaa-perota-nakyaarika tekira owanakyaawo, eero añiuro rowajankitaa-waetee Tajorentsi. ³² Roo kanteencha aririka rowajankitaa-waetakae, ñaanta-kaawaeta-tyeero ikimita-kaanta-waete aakatakimi itomi-perori. Ari okantyyaa eero rowajankitaa-perotantee paata, ikimita-kaanta-yiteeri jempe ikantayiteeri jaawiki-jatzi-paeni.

³³ Noyemijantzinkarite-paeni, rootaki okowantari poyaa-kota-wakayiteeyaa eeroka-paeni, eero pojateka-waeta aririka pipiyotee-yakyaani pakiyota-wakaeyaa. ³⁴ Pitasheyatzii-rika, powanakyaa pipankoki tekira piyaata-nakiita, okantantyaari eero ñaakaan-teetzimi pipiyotakyaarika. Aririka niyaataki nareetan-temiri, aritaki nothotyaakimiro niyotaa-yitemiro irok a-paeni.

Tajonka-wenta-shiretaantsi

12 ¹ Nimaeka nokaman-temiro jempe okanta-kota tajonka-wenta-shiretaantsi. Noyemijantzinkarite-paeni, tee nokoyi okompitzi-motemi. ² Piyoteeyini eeroka, paerani tekira pikemijantanaki, eenita-piintatsi pantani, pithamen-shirepiintari piyaata-shitziri oshiyakaa-wontsi kaari ñaawaetaa-jaeta-tsini. ³ Rootaki nokamantantemiri nimaeka: Eenitatsi-rika janta kenkithata-kaanta-tsini, ikantapaaki “¡Kamaari irika Jesús!” kaarira Itajorenka Tajorentsi ñaawaeta-kaerini irika. Rooma aririka ikante, “¡Awinkatharite irika Jesús!” riiitaki Ishire tajorentsi ñaawaeta-kaeriri.

⁴ Tema apaani irika Ishire tajorentsi, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe ikinakaero itajonka-wenta-yitakae antanta-yitawori oeyitarika. ⁵ Apaani irika Awinkatharite, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe akinakaero antawaeteeniri rirori. ⁶ Apaani ikanta Tajorentsi, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe okanta opoñaan-takari rantakaa-yiteero oeta-rikapaeni. ⁷ Maawoeni aakapaeni, eenitatsi oeyita rantakaa-yiteeri Ishire tajorentsi roñaahantari, rootaki ashiminthata-kaantyaariri itsipa kemijantzinkari-paeni rantayiteero rirori kameethari. ⁸ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro. Eenitatsi atziri ikantakaakari Ishire tajorentsi otzimi-moteri riyotani ikenkithatan-tyaari. Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi ikenkithata-koteero okaatzi riyota-kae-takiriri. ⁹ Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi rawentaa-shire-perotyaari. Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi retsiyata-kota-kaantantari. ¹⁰ Eenitatsi itsipa ikantakaakari itajonka-wentante rirori, itsipa ikantakaakari ikamantanta-nirite, itsipa ikantakaakari rapiiteero okaatzi ikamantantakiri Kamantan-taniri, rootaki ñaantyaawori roorika Ishire tajorentsi kantakaariri ikamantantero. Eenitatsi itsipa ikantakaakari ñaawae-yitero otsipajatoyitatsiri ñaantsi, eenitatsi itsipa ikantakaakari rowawijahaero

iñaaniki rirori okaatzi ikenkithatee-takiri. ¹¹Maawoeni iroka-paeni rootaki Ishire Tajorentsi kantakaa-kawori rantantee-takawori jempe-rika oeta-rikapaeni. Apaani okanta Ishire tajorentsi. Riitaki matzirori itajonka-wenta-yitakae aakapaeni, imatakaa-yiteero okaatzi ikoyiri rirori.

¹²Ari okanta apatawakaantaari, ikimita-kaanta-yitee aakami iwatha Jeepatzii-totaa-rewo. Tema jempe akantawaeyita awathaki-paeni, rootaki matakaa-yiteeroi oeta-rikapaeni. Ari akimiyitaari eejatzi aakapaeni, otsipayita antayiteero oeta-rikapaeni. ¹³Tema apaani okanta Ishire Tajorentsi omitsiryaa-yiteeri, rootaki apatawakaantaari, tekatsi oetyaa aakarika Judá-paeni, kaari Judá-paeni, omperataa-rewo, jeekashiwaetantsi, maawoeni. Akimiwitaawo maawoeni atsipatawakahaeyaa aakapaeni irapiinteero roshiya-kaawentee-takiro Ishire tajorentsi.

¹⁴Pikenkishiryaa-kotyaawo jempe okanta awatha. Apaani akanta awathaki, roo kanteencha eenitatsi osheki otsipayita okaatzi antayiteri. ¹⁵¿Kantachama oñaawaete aetzi, oñaanatero ako, okantero: “Tee nokameethatzi naaka, tee noshiyimi eeroka pimatziro poteeya-yitziro oeta-rikapaeni?” ¿Tema okameethatzi aetzi? ¹⁶¿Kantachama oñaawaete akempita, oñaanatero oki, okantero: “Tee nokameethatzi naaka, tee nokimitzimi eeroka piñaayitziro oeta-rikapaeni?” ¿Tema okameethatzi akempita? ¹⁷Roomi yoshiita-chanimi oki awathaki, ¿arima omatakyaa akemi? Roomi yoshiita-chanimi akempita, ¿arima omatakyaami akemaenkawaete? ¹⁸Ari okantari awatha. Tema riitaki Tajorentsi wetsika-kirori jempe okanta ikowaki rowetsikiro, rootaki otsipayitantari oetarika antayitziri. ¹⁹Arimi oshiya-wakae-yaami maawoeni jempe okantayita awatha, eero awathatawomi. ²⁰Tema apaani iroka awatha, roo kanteencha eenitatsi osheki inashiyita okaatzi antakaa-yitzirori.

²¹¿Arima omatakyaa oñaawaete oki, oñaanatero ako, okantero: “Naaka ikowaperoetzi, rooma eeroka, tee ikowaetzimi?” ¿Arima omatakyaa oñaawaete aeto, oñaanatero aetzi, okantero: “Tee ikowaetzimi eeroka?” ²²¡Eero omatziro! Tema okaatzi tzimatatsiri awathaki kaari akowa-perotzi aaka, rootaki kowaperota-chari. ²³Rootaki akithaatanta-piintari, omaniro awatha-paeni, oshiyakaantawo opinkatha-rentsitatyeemi. Okaatzi omanako-yitziri awathaki, akimitakaantawo rooperokimi roori-paeni. ²⁴Rooma okaatzi kaari omanayita-piintziri awathaki iñahaeta-piintziri, teera akowayitziro iitarika antayite-nirori. Ari ikantzitari Tajorentsi rowetsikakiro awatha, otzimatyee aneshironkateero oshiyimo-witeeri tee imeraawentee-tziro. ²⁵Tema eero omata apitharyeero okaatzi awathatari. Apatziro akoyi aneshironkayiteero maawoeni awatha. ²⁶Aririka owatsinaa-waetyaa eepichokiini awathaki, oshiyawaetaka owatsinaa-kyaaami maawoeniki awatha. Aririka owaneenka-waetyaa eepichokiini awathaki, kimoshireri akantyaama maawoeni awathaki.

²⁷Ari akantayitari aakapaeni akaatzi awentaa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo, okimiwitaka apaanimi iwatha aaka Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁸Iroka jemme ikantakaa-yitaari Tajorentsi ikaatzi kemijanteeriri: Etanakawo, eenitatsi Otyaantaa-rewo-paeni. Apiteta-neentsiri, eenitatsi Kamantan-taniri-paeni. Mawataneen-tsiri, eenitatsi yotaantaniri-paeni. Opoñaa itzimayitanaki tajonka-wentan-taniri, etsiyata-kota-kaantaniri, amitakotaniri, jewatakaan-taniri, ñaawaetziro otsipa-jatoyitatsiri ñaantsi. ²⁹¿Maawoenima Otyaantaa-rewo-paeni? ¿Maawoenima akamantantaniritzi? ¿Maawoenima ayotaan-taniritzi? ¿Maawoenima atajonka-wentan-taniritzi? ³⁰¿Maawoenima etsiyata-kota-kaanta-niritzi? ¿Maawoenima añaawae-yitziro otsipajato-tatsiri ñaantsi? ¿Maawoenima owawijayiro otsipajato-tatsiri ñaantsi añaaniki aaka? ³¹Tema rootaki pikowa-perote okantakae-yaawo Ishire Tajorentsi pantantee-yaawori kowaperota-chari. Roo kanteencha, eenitatsi awijirori iroka-paeni. Aritaki nokaman-takimiro iroka.

Rootaki kowaperota-chari etakotantyyaa

13 ¹Jame akanta-shita-wakyaa, kantacha noñaawaetero naaka otsipajato-yitatsiri ñaantsi iñaawae-yitziri itsipa atziri, nomatzitakyaawomi okaatzi iñaawaetziro Ronampiripaeni Tajorentsi. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyyaa nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, noñaawaetashiwaetakaha. ²Ari okimitari eejatzi, naakami kamantan-taniri, niyota-kotziro okaatzi kaari riyotako-witeeta paerani, nawentaa-kitari Tajorentsi, ari okantakimi roshirinkinawo ochempi ipiriinterro jemme-rika nokoyiro naaka. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyyaa nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, tekatsira nomonkaate. ³Ari okimitari eejatzi, arimi nopashitan-tyaawo maawoeni tzimi-motanari rootaki otziman-tyaari royaari kowityaa-waeta-tsiri. Aririkami natsipeta-kowentyaari itsipa, notaa-wenta-waetakari. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyyaa nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, tekatsira nonintahaeyaa.

⁴Eenitatsi-rika etakotan-tachari, tsinamparira irika, kaminthaa-taniri, tee iikijakowaeta-nityaa, tee rajahaa-waenityaa, tee ikantakaa-perowaetyaa. ⁵Eenitatsi-rika etakotan-tachari tee ikaaripero-waante-nitzi, tee ithañaa-waetyaa, tee ikijawae-nityaa, tee okantzimoneentari ikijaneentante. ⁶Eenitatsi-rika etakotan-tachari tee rajahaa-wenta-waetawo rantero-rika kaari-perori, apatziro ikimo-shire-wentziro riyotakoe-teero kyaaripero. ⁷Eenitatsi-rika etakotan-tachari riyotziro ramawewaenitzi, ikemijanta-piinta-nitzi, eenitatsi royaa-kota-piintani, oejokirota-piintan-taniri irika.

⁸Teera othonka-nitaa etakotantyyaa. Rooma iroka-paeni othonkanita, kamantan-taniritaantsi, iñaawaetan-teetawo otsipajato-yitatsiri

ñaantsi, riyotee-tziro oeta-rikapaeni. ⁹Tekiraata riyotee-tziro maawoeni, tekiraata ikamantantee-tziro okantakoyita maawoeni tzimayita-tsiri. ¹⁰Rooma aririka okaatapaaki monkaayita-chani paata, eero akowaneero iroka-paeni okaate peyayitaa-chani. ¹¹Roowaetaki akimiyita atziritzika. Eeniro-rika akaatziini, akimitari eenchaa-niki, jempe ikanta iñaawaetzi, jempe ikanta ikenkishiryaa, jempe okanta ipampi-shiryaa. Rooma aririka antarita-paaki, eero oshiya-kota-naari jempe ikantayitaha rirori. ¹²Kantacha oshiyakaantero eejatzi jempe akanta aminaatyaaworika eshiro-takiri. Eero akoñaaperotzi kameetha, eero ayotzi jempe akantawaeta. Rooma paata aririka iyotako-peroteeri jempe ikanta-kota Tajorensi, aritaki akimiteeyaari rirori riyoyitee aakapaeni. ¹³Iroka kaatatsiri mawa jempe otzimi ashi owaeroni ojeekae, eero othonka-nitaa: awentaa-shiretani, oyaako-tani, etakotantani. Rootaki kowaperota-chari iroka eta kotantani.

Iñaawaetan-teetyaawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi

14 ¹Pikyaaryoote pimatantyaawori petakotantyaa. Pikowako-peroteeri Ishire tajorensi itajonka-wentemi ikantakae-mi pantawaetan-tyaanariri Tajorensi. Rootakira pimata-teeri pikamantanta-niritee. ²Aririka apiyotee-yaani akaateri kemijantzinkari-paeni, tzimatsi-rika okantakaakyaa Ishire tajorensi iñaawaetan-tanakyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi kaari ikemaeta-piintziri, eero akemathatziri, eero ayotziro oeta ikantziri. Teera roo iñaawaetantari akemathateri aakapaeni, tema Tajorensi kemathaterini. ³Rooma itzimi-rika okantakaakyaa Ishire tajorensi ikenkithata-kaante, riitaki kenkithata-kaeni maawoeni aakapaeni, rowetsika-shireta-kaanteeri, ithaamenta-kaanteeri, roemoshirenka-shiretan-teeri. ⁴Ikaatzi ñaawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, apatziro ithaamenta-shiretaweta. Riima kamantanta-nirita-tsiri, riitaki wetsika-shireta-kaayitariri maawoeni kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyoyita-chari. ⁵Osheki inimo-tenami aririka piñaawaetan-tyaawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi maawoeni eeroka-paeni. Rootaki inimo-perotee-nanami aririka pikamantan-taniritee maawoeni eeroka-paeni. Tema rootaki kowaperota-chari awijirori piñaawaetan-tyaawomi otsipajato-yitatsiri ñaantsi. Roo kanteencha eenitatsi-rika owaahako-terini, riitaki wetsika-shireta-kaayityaarini kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyotachari.

⁶Noyemijantzinkarite-paeni, pikemi noshiya-kaawentemiro. Aririka nareetemi pinampiki, apatziro noñaawaetan-tapaakawo otsipajatota-tsiri ñaantsi, ¿nomatakiroma nothaamenta-shireta-kaemi? Rooma aririka nokenkithata-kota-kimiro ikemathata-kahaanari Tajorensi, nokenkishiryaa-kaayimi, nokaman-tayiteemiro, niyotaa-yiteemiro eejatzi. Rootaki piñaantaawori pithaamenta-shiretanaa. ⁷Paatatyaa

noshiya-kaawentemiro eejatzi, oshiyakawo aririka ashowiwaete, aririka apiyompi-waete. Eerorika anashitawo owameninka, roojatzi apiipiinte, tekatsira yoteroni oetarika akoyiri ashowitakotziri. ⁸Ari oshiyari eejatzi aririka atziwoote. Eerorika okamenee-nkatzi kameetha, tekatsira yotatsini akaemantatzii owayiritya. ⁹Ari pikantari eejatzi eeroka-paeni. Eerorika piñaawaetantawo ikematheeteri, piñaawae-pooki-waeta-shitaka. ¹⁰Tema jaka kepatsiki eenitatsi osheki inashiyita-chari ñaantsi iñaawaetee-tziri. Eenitatsi osheki oeyita-rika ikantee-tziri iñaawaetee-tzi. ¹¹Eenitatsi-rika ñaanatanari iñaaniki rirori kaari nokemathatzi naaka, nokimita-kaantari itsipa-jatzi irika, ari roshiyi-tanari eejatzi rirori. Tee nosheninkatari kameetha. ¹²Niyotzi naaka, pikowa-perotatzii eeroka-paeni itajonka-wenteetemi janta. Roo kanteencha otzimatyee pikowa-kowa-peroteero powetsika-shireta-kaayitee-yaari maawoeni piyota-piinta-chari janta.

¹³Eenitatsi-rika ñaawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, otzimatyee ikowa-koteeri Tajorensi imatakaan-teeyaariri rowaaha-koteero iñaawaetziri. ¹⁴Aririka namanantyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi kaari nokemathatzi noñaawaetziro, kimitaka nothaamenta-shiwaetakawo, okantawitaka tee nokemathatziro okaatzi namanari. ¹⁵Tema roo kameethatatsi namanantyaawo ñaantsi niyotziri, thaamenta-kaenari. Ari nokanterori eejatzi nomampaa-wentyaari Tajorensi. ¹⁶Jame akantawaki, eenitatsi piyoteen-chari ipiyoteeyani, ari pamaniri eeroka Tajorensi, apaniroeni pithaamenta-waeta, riima pikaateeyini tee ikematha-tziro piñaawaetakiri. ¿Arima ithaamentakyaa rirori pikaa-yitakirira? Eero, tema tee riyotee-yini rirori-paeni kameetha-rika ikantya “¡Omaperowé!” ¹⁷Kameetha-witaka pamanaka eeroka. Riima itsipajatzi-paeni tee powetsika-shireta-kaayitari.

¹⁸Osheki namana-piintakiri naaka Tajorensi namanantawo otsipajatota-tsiri ñaantsi, kimiwitaka nawijakimimi pamanapiinta eeroka-paeni. ¹⁹Rooma aririka notsipatyaari niyoteeri ipiyotaa itsipajatzi-paeni kemijantzinkari, tee nomatziro. Roomi nokowa-perotemi naaka noñaawaetemi eepichokiini okantya ikemathatan-tenari, tee nokowaa-jeetziro noñaawae-pero-te kaari ikemathate-tenari.^m

²⁰Noyemijantzinkarite-paeni, eero poshiyari ikenkishiryaa eentsi, apatziro okameethatzi poshiyaari ikenkishiryaa antari. Kameetha-witaka pikimita-kotyaari eentsi eero pantanta-yitawo kaari-perori. ²¹Pikenkishiryaa-kotero Ikantakaan-teetani ojankinee-takiri, ikanteetzi:
Iroka ikantakiri Awinkatharite:
Eenitatsi nokoyiri nokanteriri irika atziri-paeni,
Ikaate notyaanteri, itsipa-jatzi irika, ñaawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, riitaki kamanta-yiteeni.

^m 14.19 eepichokiini = 5 ñaanchaa-niki; noñaawae-pero-te = noñaawaete 10,000 ñaantsi

Roo kanteencha eero ikemijantee-tawakiri.

²² Iroka oshiyakaa-wenta-chari. Tema mataka itajonka-wentee-takae añawaetan-tyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi, rootaki roñahae-tziriri kaari kemijanta-tsini. Rootaki itajonka-wentan-takaeri akamantantanyaari, roojatzi roñahae-teeri aakapaeni akemijanta-yiteero. ²³ Jame akantawaki, pipiyotee-yaani maawoeni eeroka-paeni, maawoeni pamanantee-yawoni otsipajatota-tsiri ñaantsi. Ari ikyaapaaki kaari kemijanta-tsini, kaari riyotahaetzi. ¿Eeroma ikantapaaki: “¿Ishinki-wentatyaa irika!?” ²⁴ Eejatzi akantawaki, pipiyoteeyani eeroka-paeni janta pikamantantzi. Ari ikyaapaaki kaari riyotahaetzi, kaari kemijanta-tsini. Ikemaero maawoeni pikantee-yirini irika-paeni, rootaki ikenkishiryaa-tanee-yaari, ²⁵ roo opoñaantyaari ikamanta-kota-neero okaatzi ikenkishiryaa-waeta-shitari romanakaari, ari rotziwerowanaka ipinkathata-neeri Tajorentsi, ikante: “Omaperotatyaa itsipa-shiretzimi Tajorentsi eeroka-paeni jaka.”

²⁶ Noyemijantzinkarite-paeni, iroka pantayiteeri aririka pipiyota-piinteyaa. Kantacha romampahae-teeyaawo mampaantsi, otsipa yotaantaniri, itsipa kenkithateeroni okaatzi ikemathata-kahaeriri Tajorentsi, otsipa iñaawae-yiteero otsipajato-yitatsiri ñaantsi, itzimayitee owaahakotantatsini. Tema okaatzi pantayiteeri rootaki powetsika-shireta-kaantee-yaari itsipa-paeni. ²⁷ Eenitatsi-rika ñaawaetan-tawori otsipajatota-tsiri ñaantsi, eero isheki-perotzi, apatziro ikante apite, terika ikaatzi mawa. Eero rakishiyeenkaeyani irika-paeni ikenkithate, royaawentyaa imatantyaawori itsipa. Oztimatyee itzimi owaahakoterini. ²⁸ Tekatsi-rika owaahakoterini, oztimatyee imaerite jempe pipiyoteeyani. Apatziro iñaanashireteri Tajorentsi, ari okaate. ²⁹ Riima kamantan-niriri-paeni, oshinetaa-ntsitzi ikenkithata-kaante apite, terika mawa. Riima itsipa-paeni oztimatyee ikenkishiryaa-kotero kameethari okaatzi ikamantantziri. ³⁰ Rooma itzimi-rika ikemathata-kaaneeri Tajorentsi, eeniro-rika ikamantantzi itsipa, kameethatatsi imaeritawaki ikenkithata-kaantawaki itsipa. ³¹ Tema tee okameethatzi iñaawaeteeyini apitekiro, tema retawakyaawota apaani ipoñaashitya itsipa. Ari okantyaari riyotan-teeyaari maawoeni, iwetsika-shireyiteeyaa. ³² Eenitatsi-rika matanakirori ikamantanta-nirite, riitaki materoni iñaakota-nityaa ikenkithata-kaante. ³³ Aririka rakishiyeenka-yityaa, kaari Tajorentsi kantakaan-teroni. Tema riitaki Tajorentsi maerita-kaanta-tsiri.

Nimaeka nokaman-temiro otsipa okaatzi rameta-piintaari ikaatzi ikemijanta-kahae-teeri aririka ipiyotee-yaani jempe-rika-paeni: ³⁴ Omoeritashiyani roori tsinani-paeni, tee oshinetaa-ntsitzi oñaawaete. Apatziro okemijantayite, tema rootaki ikantee-takiri Ikantakaan-teetaniki. ³⁵ Eenitatsi-rika okoyiri iyotero, ojampiteri oemi janta opankoki. Tee okameethatzi oñaawaete tsinani aririka ipiyoteetyaa. ³⁶ ¿Pikenkishiretee-

yanima eeroka-paeni omapoka-kaanta-kirori pikenkithata-kaantziro iñaani Tajorensi? ¿Pikenkishiryama eeroka-paeni apatzziro pikaateeyini pikemijantzzi-karitzi?

³⁷Eenitatsi-rika janta kantatsiri “Naaka kamantan-taniri, tema antaki-shiretakina naaka,” otzimatyee riyotemi irika riitaki Awinkatharite kantakaawori nojankinatan-tzimirori iroka. ³⁸Terika ikemijanta-yitzi irika-paeni, eero pikemijantziri eejatzi rirori. ³⁹Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pamina-mina-peroteero imatakae-teemiroota-pikamantanta-yitee. Eeromaeta pimaperotziro potzika-tzika-yiteeri ñaawaeyitziro otsipajatota-tsiri ñaantsi. ⁴⁰Rooma aririka pantayiteero iroka-paeni, kametha piñaakotanyaa, pijantzzi-t eeyini.

Rañaantee-yaari kamayita-tsiri

15 ¹Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi nokenkishireta-kaemiroota-jempe okanta-kota Kameethari Ñaantsi okaatzzi nokenkithataka-kimiri, poejokiroteeyaawo pikemijantane. ²Rootaki owawijaako-shireteemi, eekiro-rika poejokirota-nakityee-yaawo okaatzzi nokenkithata-kaakimiri. ¿Aminaashi-waetakama pikemijanta-yitane?

³Iroka kowaperota-chari ikamantee-takinari naaka, rootaki nokamantakimiri eeroka-paeni, nokantzimi: Ikamawentakae Jeepatzzi-totaarewo okantakaawo akaaripero-waetaki, imateero imonkaata-kahaawo okaatzzi ikenkithata-koetakiri Jankina-rentsi-peroriki. ⁴Opoña ikiteetakiri, okanta mawatatsiri kitejeri, rowiriintee-teeri. Roojatzi ikenkithata-koetzzi-takari Jankina-rentsi-peroriki. ⁵Opoña roñaakahaari Cefas, roñaahaari maawoeni 12 riyotaani.ⁿ ⁶Roñaahaari eejatzi osheki aetziri nimaeka “Noyemijantzinkarite-paeni,” 500 ikaateeyini. Eeniro rañaayitzi osheki noyemijantzinkarite-paeni, tema makoryaa-yitaki itsipa-paeni. ⁷Opoña roñaahaari Jacobo, roñaahaari eejatzi maawoeni Otyaantarewo-paeni.^o ⁸Naaka iweyaanta-paakawori roñaahaana, okimiwitakawo naaka impoeta-tsinimi notzimi. ⁹Naakataki eejatzi apaani kaataneeriri Otyaantarewo-paeni, rawijayitana maawoeni itsipa. Tee okamethajeetzzi iiteetena “Otyaantarewo,” tema nowajankitaa-waetakiri kemijantaneeriri Tajorensi, piyowenta-naariri jempe-rika-paeni. ¹⁰Roo kanteencha tee aminaashi-waeta ineshironka-perotaana Tajorensi, tema riitaki kantakaa-kawori Notyaantarewotan-taari. Naakataki antawaperotaa-tsiri, nawijiri itsipa-paeni okantakaan-tziro nantashi-waetakiri paerani. Tee naaka matashityaawoni apaniroeni, tema Tajorensi neshironkataanari nomatan-taawori. ¹¹Rootaki nojankinatan-tamirori okaatzzi nokenkithata-piintakiri, roojatzi ikenkithata-piintakiri eejatzi itsipa Otyaantarewo-paeni. Rootaki pikemijanta-yiteeri eeroka.

ⁿ 15.5 Cefas = Pedro. ^o 15.7 Jacobo = Santiago, rirentzi Jesús.

¹²Tema nokenkitha-yiteemiro rowiriintee-teeri Jeepatzii-totaa-rewo rowamaa-witee-takari, ¿Oetaka pikantantari: “Eero añaažitee akamaki-rika?” ¹³¿Poshiya-kaatziima tee rowiriinteeteeri Jeepatzii-totaa-rewo? ¹⁴Ari okantyaami, naminaa-shiwaetaka naaka nokenkithataki, paminaa-shiwaetaka eeroka-paeni pikemijantee-yakini. ¹⁵Kimiwitaka notheeyakyaami nokenkithata-kota-piintakiri Tajorentsi, nokantanta-piintaki: “Tajorentsi owiriinteeri Jeepatzii-totaa-rewo, ari ikimi-tahaetee aakapaeni.” ¹⁶Ari okantyaami eero ipiriinta-yitaami kamayiteen-tsiri, teera ipiriintzitaa eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁷Eeromi rowiriinteeteerimi Jeepatzii-totaa-rewo, paminaa-shiwaetaka eeroka-paeni pikemijanta-yitee. Eekiro pikaaripero-yitatyeemi tekatsi peyakotee-mironimi. ¹⁸Tema peyapero-takami ikaatzi makoryaa-yiteen-tsiri, aminaashi-waetakimi rawentaa-naari Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁹¡Ikanta-macheeteeni aakapaeni! Aminaashi-waetakyaami awentaa-naari Jeepatzii-totaa-rewo, aminaashi-waetakyaami okaatzi oyaakoteeri, anamintha-waeta-shitakyaami eepichokiini nimaeka. Mapero-waeta-kaemi.

²⁰Roo kanteencha tee ari okantyaami. Tema rowiriintee-teeri Jeepatzii-totaa-rewo ikamawitaka. Riitaki matakirori retakaantawo rañahae, ari ikantayitee-yaari paata ikaatzi makoryaa-yiteen-tsiri. ²¹Iroka okanta-kota iroka: Paerani, eenitatsi rantakiri apaani atziri poñaakaan-takawori akaamani-yitzi maawoeni. Roo kanteencha riitaki eejatzi apaani atziri poñaakaan-taawori apiriinta-yitaa maawoeni akamayiwitakaha. ²²Rootaki akaamani-yitan-taari maawoeni okantakaan-tziro asheninkayitaari Adán. Roo kanteencha aritaki añaažitee maawoeni okantakaan-tziro asheninka-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo. ²³Iroka jempe okanta-kota iroka: Riitakira Jeepatzii-totaa-rewo etaawori ipiriintaa. Aririka ipiye paata, aritaki rowiriinta-paeri ikaatzi rashiyitaari rirori. ²⁴Opoñaashitya othonkaeyaa maawoeni, ithonkaeri Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi pinkathari-waeta-shita-chari, ikaatzi otzimimo-waeta-shitari ishintsinka. Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo matakahaeroni aakapaeni rashitan-teeri Tajorentsi, matzirori Ipinkathari-perotzi. ²⁵Tema retaneentakawo nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo ipinkathari-wentantzi, roojatzi paata omonkaatan-tapaa-kyaari rotsinampahaeri iijaneentani-paeni.^p ²⁶Iweyaantyaawoni iijaneentani rotsinampahaeri rootakira “Kaamanitaantsi,” ikimita-kaanteero atziritatyeemi ithonkaero. ²⁷Tema ikenkithata-koetzi-takari Jeepatzii-totaa-rewo, ikanteetaki:

Eenitatsi matakirori rotsinampahaeri maawoeni.

Roo kanteencha ikaatzi ikantakoe-tziri jaka “maawoeni,” teera ikantee-tatzii riitaki Tajorentsi rotsinampahae-teeri, tema riitaki

^p 15.25,27 rotsinampahaeri, rotsinampahaeri = makoryaa-kitzitaantsi

Tajorentsi kanta-kahae-yaawoni imatantee-tyaawori maawoeni.

²⁸ Aririka ipinkathari-wenteero Itomi maawoeni, riijatzira Tajorentsi pinkathari-wenteeroni, tema ari ikinakaerori Tajorentsi ipinkathari-wentan-teeyaawori maawoeni tzimayita-tsiri.

²⁹ Eeromi rañaayiteemi ikaatzi kamayiteen-tsiri, ¿litakama romitsiryaa-wentan-teetariri kamaentsiri? ³⁰ Eejatzi okimi-tzitari, eeromi ipiriintee-taami, ¿itaka añaanta-piinta-kawori aakapaeni ipatzima-mintha-waeteete? ³¹ Noyemijantzinkarite-paeni, ¿Pitheenkadyaanama? ¿Kaarima naaka thaamenta-wenteemiri nokemijanta-kaayiteemiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo? Tema omaperotatyaa iroka, ashi owaero maawoeni kitejeri ikowaetzi rowamahaetena. ³² Ari okimi-tzitakari jaka nojeeki Efeso-ki, ikosheka-waetakina kijawaetachari. Eeromi apiriinta-yiteemi, atsipayitee-yaarimi rirori-paeni, nokanta-waeta-shita-kyaaami:

Jame anintaa-waeta-wakyaa, owawaetyaa, irawaete, oemoshirenka-waetyaa. Aamaa-shityaa roo akami.

³³ Rootaki paamawentan-tyaari eeroka otzimi-kari pantani. “Eero pitsipaminthatari kaari-perori, pimatziro-kari eeroka.” ³⁴ Pikenkishireteeyaa kameetha. Eero pikinashi-waeta. kimitaka eenitatsi pikaateeyini eeroka-paeni tee piyota-kotaa-jeetziri Tajorentsi. ¡Pashiwentan-tsiwaetaki!

³⁵ Kimiwitaka eenitatsi janta kanta-shireta-waeta-tsiri: “¿Jempema ikinika ipiriintee tonkitsi-pooki? ¿Jempema okinika iñaayiteero iwatha?” ³⁶ ¡Majontzishireri! Kantacha oshiyakaantero jempe okanta okithoki pankirentsi. Tema apaani okithoki kaari jampiikita-tsini aririka ipankiteetero, ashi oyiro okaamatsite apaani okithoki. Eero iñahaeteero okithoki-perotee. ³⁷ Iroka okithoki pipankita-piintziri apaKithokiro okaawita, roo kanteencha aririka oshookanaki ninashitaneeeya. Tema tee pipankita-piinta-tziro oshooki-mataki pankirentsi.^q ³⁸ Tema riitaki Tajorentsi shookakaa-yitzirori otzimayitantari owatha okaatzi ikoyiri rirori. Riitaki nashita-kaayitawori ishooaka-kaayitziro, okaatzi tzimayita-tsiri otsipajato-yitatsiri pankirentsi. ³⁹ Akaatzi otzimayitzi awatha, tee oshiya-wakahaeyani. Jame oshiyakaan-tawakiro aakapaeni atzirritzi, tema anashiyita awathaki, inashiyita iwatha antami-weri, tsimeri-paeni, eejatzi shima-paeni. ⁴⁰ Eejatzi ikimiyita inkite-weri tee roshiya-yitee akantayita aakapaeni ajeekika kepatsiki. Otzimi-motziri inkite-weri rowaneenkawo, tee okimitawo owaneenkawo aakapaeni. ⁴¹ Tema inashita rowaneenkawo ooryaa, rowaneenkawo kashiri, eejatzi rashi ompokiro-paeni. Tzimayitatsi ompokiro kaari kimitayityaarini itsipa.

⁴² Arira akanteeyaa aakapaeni apiriinteerika. Tema ikitata-piintee-tziro awatha, ari oshitzitziri, roo kanteencha aririka rowiriintee-teero

^q 15.37 pankirentsi = triho

paata, otsipajatotanee eero oshitzitee. ⁴³Aririka ikiteetero awatha, maninteetanakiro, roo kanteencha aritaki rowiriintee-teero owaneenkatan-teeyaari. Tee oshitziwaetzi nimaeka awatha, roo kanteencha aririka rowiriintee-teero paata otziman-teeyaari oshintsinka. ⁴⁴Okaatzi ikiteetziri awatha eeniwita-chaha oshire. Roo kanteencha aririka rowiriintee-teero awatha, aritaki otzimayitee atajorenka. Ari ikantee-yaari maawoeni añaayitziri otzimi ishire, rootaki ayotanta-yitari eenitatsi otsipa awatha tzimaatsini otajorenka. ⁴⁵Ari okanta rojankinata-koetakiri etanakawori atziri, irika Adán, ikanteetzi:

Riitaki etanakawori rañaanaki, opoña otzimanaki ishire. Riima oyaatapaa-kirini oshiyapaa-kyaarini, otzimi-motziri rirori itajorenka, riitaki añaashireta-kaanta-tsini. ⁴⁶Ari akantayitari. Tee otzimimo-witee atajorenka owakirani. Tema roo etanakawo otzimanaki ashire, opoñaashitya otzimayitee atajorenka. ⁴⁷Tema irika etanakawori paerani atziri, kepatsi rahaetaki, rowetsika-pithee-takiri. Riima apiteta-tsiri atziri, inkiteki ipoñaakawo rirori. ⁴⁸Tema jempe ikantaka rowetsikae-takiri kepatsi-pitha irika etakawori atziri, riitaki oshiyakari aakapaeni. Riima inkite-weri-paeni, riitaki oshiyakariri poñeenchari inkiteki. ⁴⁹Ari akantayitee-yaari eejatzi aakapaeni. Tema oshiyawitakari atzimayitaki irika rowetsika-pithee-takiri kepatsi, roo kanteencha aritaki oshiyayitee-yaari poñaahaen-chari inkiteki. ⁵⁰Noyemijantzinkarite-paeni, iroka okanta-kota okaatzi nokantakiri: Eero omata ijeekayitee ipinkathari-wentantzi Tajorentsi ikaatzi eeniyita-tsiri iwatha, riraa, shitzita-tsini iwatha. Riitaki jeekaatsini janta ikaate kaari shitziyitaa-tsini iwatha.

⁵¹Pikemi nokaman-temiro kaari riyotakoetzi paerani. Iroka: Ari ipaashinita-kaayitee maawoeni aakapaeni. Roo kanteencha eero añaayitziro maawoeni aakapaeni amakoryaayite. ⁵²Paata iweyaanta-paakyaawoni kitejeri, omapoka-shiteeyaa itziwootee-tapae. Eepichokini okanta-paentyaa ariwaetaki amachooka-paentemi. Ari rowiriintee-teeri kamayiteen-tsiri, rañaanta-yitee-yaawo wathatsi kaari shitzita-nita-tsini. Rooma maawoeni aakapaeni añaayitaa-tsiri ipaashinita-kaayitee. ⁵³Okaatzi awathatari nimaeka shitzininita-tsiri, ipaashinita-kaeteero eero oshitzi-waetantaa. Akaatzi akaamani-waeta-nitzi nimaeka aritaki ipaashinita-kaayitee, ari akañaaniyitee. ⁵⁴Aririka omonkaatakya paata iroka, ari omonkaatee-yaari okaatzi roshiya-kaawentee-takiro “Kaamanitaantsi,” oshiyaarimi atziri, ikanteetaki:

Irika iiteetakiri “Otsinampaantaniri,” ithonkaero iiteetziri
 “Kaamanitaantsi.”

⁵⁵ ¡Kaamanitaantsi! ¿Matachama potsinampaantee nimaeka?

¡Kaamanitaantsi! ¿Eenitatsima nimaeka pithoyeni?

⁵⁶Okaatzi oshiyakaa-wenta-chari jaka othoyeni, rootaki kaari kamethatatsiri. Rootaki Ikantakaan-teetani yotakaeri eenitatsira antani.

⁵⁷Roo kanteencha namanari Tajorentsi, tema riitaki matakaerori aakapaeni otsinampaan-taawori, rotyaanta-kaeniri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo rotsinampaan-taawori “Kaamanetaantsi.”

⁵⁸Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pikyaaryoota-piinta-yitee, pantawaeta-piinteeniri Awinkatharite. Tema piyotayitee eeroka tee paminaa-shiwaeta, riitaki Awinkatharite matakae-mirori.

Koriki rotyaantee-tziniriri ikaatzi ikemijanta-kaeteeri

16 ¹Nimaeka nokenkithata-koteri apiyotziri koriki otyaante-niriri kemijantzinkari-paeni. Nokaman-temiro eeroka-paeni okaatzi nokantayitakiriri Galacia-jatzi.^r ²Aririka pipiyota-piintee-yaani, otzimatyee pookayite eepichokiini tzimi-motzimiri. Ero noshenkaan-tapaakawo naaka, aririka nareeta-kimi pinampiki.^s ³Aririka nareeta-kimi kantacha piyoshiite aanakirini koriki janta Aapatziyaweniki raanakiro eejatzi nojankinari-paeni. ⁴Eerokarika kowatsini noyaata-nakiri naaka, aritaki notsipata-nakyaari.

Ikenkishiretari ranteri Pablo

⁵Eero nareetzi-tzimi, tema netapaentyaawo niyaate Macedonia-ki, opoñaashitya noweyaanta-paakyaawo pinampiki. ⁶Aririka nareeta-kimi, aamaashityaa ojamani nojeeki-mota-nakimi, kimitaka ari nokyaawon-tsita-koteri janta. Opoñaashitya potyaanteena jempe-rika nokoyiro niyaatee. ⁷Teera nokoyi naaka nareeta-paentemi eepichokiini. Tema nokowatzii ojamani nojeeki-mowaeta-paentemi, riirika Awinkatharite kowatsini. ⁸Roojatzi nojeekaki jaka Efeso-ki, roojatzi areetan-takyaari kitejeri roemoshirenkae-tziro Owiitaantsi. ⁹Roo nokantantari tema eenitatsi jaka osheki nantanee-niriri Awinkatharite, kameetha okanta noñaakiro. Tema eenitatsi eejatzi osheki kosheka-minthata-kinari.

¹⁰Aririka rareeta-kimi Timoteo, paakameethata-wakiri, tema riijatzi antawaetee-niriri Awinkatharite, ari roshiyana naaka. ¹¹Tee okameethatzi itzimayite pinampiki maninta-waeterini. Tema roo kameethatzi paapatziya-wakyaari, roojatzi ipiyantee-yaari nojeekika naaka. Tema noyaawentakari ipiye itsipata-kyaari itsipajatzi-paeni noyemijantzinkarite-paeni.

¹²Riima noyemijantzinkarite Apolos, nokantakiri itsipata-nakyaari ikaatzi notyaanteemiri eeroka-paeni. Roo kanteencha tee ikoyi riyaaete rirori. Aminawakiroota aririka imatakiro paata.

iweyaantawori wethataantsi

¹³Paamawentyaa eeroka-paeni, poejokirotyaawo pikemijanta-nakiri, pishiramparitanaki, pishintsi-shireyite. ¹⁴Aririka pantzi-mota-wakae-yaawo oeta-rika, petakotawakaneeya,

^r 16.1,15 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri   ^s 16.2 pipiyota-piintee-yaani = etapiintawori kitejeri = domingo

¹⁵Noyemijantzinkarite-paeni, piyotee-yirini eeroka-paeni jeeka-wankotziriri Estéfnas, riitaki etanakawori ikemijanta-yitanaki pinampiki Acaya-ki. Rortziñaarikota-naawo rirori-paeni rantawae-wenta-neeri kemijantzinkari-paeni. ¹⁶Noshintsi-temi eeroka-paeni pikemijanteeri rirori-paeni, pikimita-kotyaaari ikaatzi rantawaeteeyini, oetziñaarikota-naawori. ¹⁷Osheki nokimo-shiretaki noñaakiro rareetakina Estéfnas, itsipata-paakari Fortunato eejatzi Acaeco. Riitaki owakowenta-paakimiri eeroka-paeni tee omatatyá pareete-yaaani jaka, ¹⁸potapi-shiretan-tenari. Riitaki otapi-shireta-paakimini eejatzi eeroka-paeni janta. Pipinkatha-yitawakiri.

¹⁹Rowetha-yitzimi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi maawoeni nampitsi jaka Asia-ki. Rowethatzi-tzimi Aquila eejatzi Priscila. Ari ikimi-tzita-kimiri ikaatzi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi ipankoki. ²⁰Rowethatzi-tzimi itsipa noyemijantzinkarite. Petakotawakaeya powethata-waka-yiteeyaa.^t

²¹Iroka nojankinata-nira nakoki naaka, nowethatzimi. Naakataki Pablo. ²²Rowajankitahae-teeri kaari etakoteeyaarini Awinkatharite. Ipiyi-teeya intsipaete Awinkatharite. ²³¡Okantashitzimaetya ineshironka-yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo! ²⁴Netakotzimi maawoeni eeroka-paeni, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo Jesús matakawawoni. ¡Ariwé!

---

^t 16.20 piwethata-waka-yiteeyaa = thowootaantsi